

บทที่ 3

บทบัญญัติกฎหมายและแนวทางการตีความของศาล

สิทธิการมีล่ามสำหรับบุคคลที่ไม่สามารถพูดภาษาไทยได้ เป็นสิทธิที่ได้รับรองตามกฎหมาย ตั้งแต่เริ่มคดีจนกระทั่งศาลมีคำตัดสิน แนวคิดเรื่องสิทธิในการมีล่ามนี้ได้รับการยอมรับจนเป็นหลักสากล ซึ่งประเทศไทยเองก็ได้นำหลักการแนวคิดเรื่องสิทธิในการมีล่ามนี้มาบัญญัติเป็นกฎหมายภายในใช้บังคับ ดังนั้นในส่วนหนึ่งของเนื้อหาบทที่ 3 นี้ จึงศึกษาถึงบทบัญญัติกฎหมายที่เกี่ยวกับล่ามทั้งของประเทศไทยและของต่างประเทศ รวมถึงแนวทางการตีความของศาลเพื่อให้ทราบและเข้าใจถึงสิทธิในการมีล่ามของบุคคลที่ไม่สามารถพูดภาษาไทยได้เมื่อเข้าสู่กระบวนการยุติธรรม โดยนำเสนอเรียงตามลำดับดังนี้

3.1 บทบัญญัติกฎหมายในระดับสากล (ระหว่างประเทศ)

3.2 บทบัญญัติกฎหมายและระบบจัดหาล่ามในต่างประเทศ

3.3 บทบัญญัติกฎหมายและระบบจัดหาล่ามในประเทศ

3.1 บทบัญญัติกฎหมายในระดับสากล (ระหว่างประเทศ)

ในการดำเนินคดีกับบุคคลที่ไม่สามารถพูดภาษาไทยได้ บุคคลเหล่านั้นอาจตกอยู่ในฐานะผู้เสียหาย ผู้ต้องหาหรือพยาน ดังนั้นเพื่อจะให้เกิดความเข้าใจระหว่างกันจึงจำเป็นต้องมีล่ามช่วยแปลภาษา ประเด็นเรื่องสิทธิในการมีล่ามจึงเป็นสิ่งที่สะท้อนถึงการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของบุคคลไม่ว่าจะมีเชื้อชาติใดหรือภาษาใดก็ย่อมต้องได้รับการคุ้มครองตามหลักสิทธิมนุษยชนอย่างเท่าเทียม นานาประเทศได้ให้ความสนใจและตระหนักถึงสิทธิที่จะได้รับความช่วยเหลือการแปลภาษาจากล่ามนี้ว่าเป็นสิทธิมนุษยชนอย่างหนึ่ง และได้มีการนำเอาหลักการเรื่องสิทธิในการมีล่ามดังกล่าวมาบัญญัติเป็นกฎหมาย เช่น ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนและกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง เป็นต้น

ในส่วนของกฎหมายระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับสิทธิในการมีล่ามนั้น ผู้วิจัยจะกล่าวถึงกฎหมายบางฉบับที่เกี่ยวข้องเท่านั้น เพื่อแสดงให้เห็นว่ามีกล่าวถึงการคุ้มครอง สิทธิ เสรีภาพของบุคคลที่ไม่สามารถพูดหรือเข้าใจภาษาไทยได้ไว้อย่างไร โดยครอบคลุมถึงปฏิญญาและกฎหมายต่างๆ ดังต่อไปนี้

3.1.1 ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน

3.1.2 กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง

3.1.1 ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน¹ (Universal Declaration of Human Rights)

ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนเป็นข้อตกลงของสหประชาชาติได้กำหนดขึ้น เพื่อให้ประเทศสมาชิกได้ใช้เป็นแนวทางในการคุ้มครองดูแลสิทธิและเสรีภาพของพลเมืองประเทศของตน โดยที่ประชุมสมัชชาแห่งสหประชาชาติได้วางรากฐานการอยู่ร่วมกันของมนุษย์ ซึ่งได้รับอิทธิพลมาจากแนวคิดเรื่องกฎหมายธรรมชาติ กล่าวคือรัฐต้องให้ต้องให้ความเคารพต่อสิทธิเสรีภาพของบุคคลและสิทธิต่างๆ ที่มีมาแต่กำเนิด² ให้ความสำคัญกับคุณค่าความเป็นมนุษย์ ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนฉบับนี้มีจุดมุ่งหมาย คือ การยอมรับข้อตกลงและถือปฏิบัติกันโดยทั่วไป ไม่ว่าจะเป็นประเทศสมาชิกเองหรือไม่หรือประชาชนทุกคนที่อยู่ใต้อำนาจของรัฐนั้น ให้ถือปฏิบัติตามปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนประกอบด้วยคำปรารภ³ และบทบัญญัติต่างๆ 30 ข้อแบ่งสิทธิที่จะได้รับการคุ้มครองออกเป็น 2 ประเภท คือ 1.สิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง 2.สิทธิทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม

¹ ได้รับการรับรองและประกาศโดยข้อมติสมัชชา สหประชาชาติที่ 217 เอ (III) วันที่ 10 ธันวาคม 2549

² เสน่ห์ จามริก, พัฒนาการสิทธิมนุษยชนในประเทศไทย, กรุงเทพมหานคร: สมาคมสิทธิเสรีภาพของประชาชน, 2531, หน้า 7-8

³ ด้วยเหตุที่การยอมรับศักดิ์ศรีประจำตัว และสิทธิซึ่งเสมอกันและไม่อาจโอนแก่กันได้ ของสมาชิกทั้งปวงแห่งครอบครัวมนุษยเป็นรากฐานของเสรีภาพ ความยุติธรรมและสันติภาพในพิภพ

ด้วยเหตุที่การเฝ้าเฉยและดูหมิ่นเหยียดหยามสิทธิมนุษยชนได้ก่อให้เกิดการอันป่าเถื่อน โหดร้ายทารุณ ซึ่งได้กระทบกระเทือนมนโนธรรมของมนุษยชาติอย่างรุนแรง และ โดยเหตุที่ได้มีการประกาศปณิธานอันสูงสุดของสามัญชนว่าถึงวาระแห่งโลกแล้วที่มนุษย์จะมีเสรีภาพในการพูดและในความเชื่อถือ รวมทั้งมีเสรีภาพจากความกลัวและความต้องด้วยเหตุที่เป็นสิ่งจำเป็น สิทธิมนุษยชนควรได้รับความคุ้มครองโดยหลักนิติธรรม ถ้าไม่พึงประสงค์ให้มนุษย์ต้องถูกบีบบังคับ ให้หาทางออกโดยการกบฏต่อทรราชและการกดขี่อันเป็นที่พึงแห่งสุดท้าย

ด้วยเหตุที่ประชาชาติแห่งสหประชาชาติได้ยืนยันไว้ในกฎบัตรถึงความเชื่อมั่นในสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐานในและคุณค่าของตัวบุคคล และในความเสมอกันแห่งสิทธิของ ทั้งชายและหญิง และได้ตัดสินใจที่จะส่งเสริมความก้าวหน้าทางสังคม ตลอดจนมาตรฐานแห่งชาติให้ดีขึ้น ได้มีเสรีภาพมากขึ้น

ด้วยเหตุที่รัฐสมาชิกได้ปฏิญาณที่จะให้ได้มา โดยร่วมมือกับสหประชาชาติ ซึ่งการส่งเสริมการเคารพและการถือปฏิบัติโดยสากลต่อสิทธิมนุษยชนและเสรีภาพขั้นพื้นฐาน

ด้วยเหตุที่ความเข้าใจตรงกันในเรื่องสิทธิและเสรีภาพมีความสำคัญยิ่งเพื่อให้ปฏิญานี้เกิดสัมฤทธิ์ผลอย่างเต็มเปี่ยม ดังนั้น บัดนี้สมัชชาจึงประกาศให้ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนนี้เป็นมาตรฐานร่วมกันแห่งความสำเร็จ สำหรับประชาชนทั้งหลายและประชาชาติทั้งปวง ด้วยจุดประสงค์ที่จะให้ปัจเจกบุคคลทุกผู้ทุกนามและองค์กรของสังคมทุกหน่วย โดยการระลึกเสมอ ๆ ถึงปฏิญานี้ พยายามสั่งสอนและให้การสอนและให้การศึกษาเพื่อส่งเสริมการเคารพต่อสิทธิและเสรีภาพเหล่านี้ และด้วยมาตรฐานที่เจริญก้าวหน้าไปข้างหน้า ทั้งในและระหว่างประเทศ เพื่อให้ได้มาซึ่งการยอมรับและการถือปฏิบัติต่อสิทธิเหล่านั้นสากลและได้ผลทั้งในหมู่ประชาชนของรัฐสมาชิกเอง และในหมู่ประชาชนแห่งดินแดนที่อยู่ภายใต้ดูแลของรัฐสมาชิกดังกล่าว

ปฏินญาสาทล ว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ไม่ได้มีการกล่าวถึงเรื่องสิทธิในการมีล่ำมไว้โดยตรง แต่กำหนดสิทธิพื้นฐานของมนุษย์โดยถือหลักเกณฑ์ความเสมอภาคกันตามกฎหมาย ดังปรากฏในข้อ 2 (1)⁴ ข้อ 7⁵, ข้อ 10⁶ ซึ่งมีสาระสำคัญคือมุ่งคุ้มครองสิทธิของบุคคลที่จะได้รับการปฏิบัติจากรัฐอย่างเสมอภาคและเท่าเทียม ปราศจากความแตกต่างไม่ว่าชนใด ๆ เช่น เชื้อชาติ ผิว เพศ ภาษา ศาสนา ดังนั้นบุคคลไม่ว่าชนชาติใดไม่ว่าเป็นผู้กระทำผิดหรือตกเป็นผู้เสียหายก็ตามย่อมได้รับความคุ้มครองเสมือนเป็นพลเมืองของประเทศนั้นๆ ดังนั้นปฏินญาสาทลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนนี้จึงถือเป็นต้นแบบหรือบรรทัดฐานของ หลักความเสมอภาค กล่าวคือกฎหมายเป็นอย่างเดียวกันสำหรับทุกคนไม่ว่าจะเป็นการคุ้มครองหรือลงโทษ⁷ และปฏินญาสาทลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนได้กลายเป็นรากฐานสนธิสัญญาทางด้านสิทธิมนุษยชนในอีกหลายๆ ฉบับ เช่น กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองและอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิมนุษยชนแห่งยุโรป เป็นต้น ซึ่งในที่นี้จะได้กล่าวถึงกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองก่อน เนื่องจากเป็นกติกาสากลที่ประเทศไทย และประเทศต่างๆ ที่ลงนามและให้สัตยาบันต่อกติกา นี้ ผูกพันตามพันธกรณีระหว่างประเทศ ส่วนอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิมนุษยชนแห่งยุโรป จะได้กล่าวในหัวข้อย่อยถัดไปในกรณีศึกษาจากประเทศต่างๆ

3.1.2 กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง

กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองเป็นข้อตกลงระหว่างประเทศที่มีผลผูกพันรัฐภาคีซึ่งสมาชิกใหญ่ของสหประชาชาติได้ให้การรับรอง เมื่อวันที่ 16 ธันวาคม 2509 และมีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 23 มีนาคม 2519 ในส่วนของประเทศไทยได้เข้าร่วมเป็นภาคีเมื่อวันที่ 29 ตุลาคม 2539 และมีผลตามกฎหมาย เมื่อวันที่ 29 ตุลาคม 2540

⁴ ข้อ 2 (1) ทุกคนย่อมมีสิทธิและอิสรภาพบรรดาที่กำหนดไว้ในปฏินญานี้ โดยปราศจากความแตกต่างไม่ว่าชนใด ๆ ดังเช่น เชื้อชาติ ผิว เพศ ภาษา ศาสนา การคิดเห็นทางการเมืองหรือทางอื่น เผ่าพันธุ์แห่งชาติ หรือสังคม ทรัพย์สิน กำเนิด หรือสถานะอื่น ๆ

⁵ ข้อ 7 ทุกคนเสมอภาคกันตามกฎหมายและมีสิทธิที่จะได้รับความคุ้มครองของกฎหมายเท่าเทียมกัน โดยปราศจากการเลือกปฏิบัติใด ๆ ทุกคนมีสิทธิที่จะได้รับความคุ้มครองเท่าเทียมกันจากการเลือกปฏิบัติใด ๆ อันเป็นการล่วงละเมิดปฏินญา และจากการยุยงให้เลือกปฏิบัติดังกล่าว

⁶ ข้อ 10 ทุกคนมีสิทธิโดยเสมอภาคเต็มที่ในอันที่จะได้รับการพิจารณาที่เป็นธรรมและเปิดเผยจากศาลที่อิสระและเที่ยงธรรมในการกำหนดสิทธิและหน้าที่ของตนและการกระทำผิดอาญาใด ๆ ที่ตนถูกกล่าวหา

⁷ อัญชลี ผลเกลี้ยง, *สิทธิเสรีภาพของประชาชนชาวเขา*, กรุงเทพมหานคร: สมาคมสิทธิเสรีภาพของประชาชน (สสส.), 2535, หน้า 32

มีผลให้ประเทศไทยมีพันธกรณีที่ต้องปฏิบัติตามกติกาฉบับนี้ด้วย กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองฉบับนี้มีทั้งหมด 53 ข้อ เป็นบทบัญญัติที่เป็นสารบัญญัติ ข้อ 1-27 และบทบัญญัติกฎหมายที่เป็นวิธีบัญญัติ ข้อ 28-53 มีหลักเกณฑ์ที่กล่าวถึงสิทธิในการมีล้ามในการพิจารณาพิจารณาให้ได้รับสิทธิในการแจ้งข้อหาแห่งความผิดโดยใช้ภาษาซึ่งบุคคลนั้นเข้าใจได้ มีสิทธิที่จะขอความช่วยเหลือจากล้ามโดยไม่คิดมูลค่า หากบุคคลนั้นไม่อาจเข้าใจหรือภาษาที่ใช้ในศาลได้ มีสิทธิที่จะได้รับการพิจารณาอย่างรวดเร็วเป็นธรรมและโดยเปิดเผยตามหลักเกณฑ์ในข้อ 9⁸ และ ข้อ 14 (ก)⁹

สิทธิในการมีล้ามนี้ใช้บังคับกับบุคคลทุกคน ไม่ว่าจะเป็นต่างชาติหรือคนในชาติ โดยหลักแล้วหากบุคคลสามารถเข้าใจภาษามากเพียงพอจนสามารถให้การแก้ข้อหาได้ ก็จะไม่ได้รับความช่วยเหลือโดยไม่คิดมูลค่าจากล้าม¹⁰ ในส่วนนี้ผู้วิจัยมีความเห็นต่างคือไม่ควรกำหนดเงื่อนไขเรื่องความเข้าใจทางภาษาในการจัดหาล้ามเพียงอย่างเดียวเพราะกระบวนการยุติธรรมมิได้มีเพียงการกล่าวเป็นวาจาเท่านั้น ยังมีเอกสารต่างๆ ที่ผู้เกี่ยวข้องไม่ว่าผู้เสียหาย ผู้ต้องหาหรือพยานต้องแปลเอกสารและลงนามด้วย หากไม่มีล้ามมาช่วยแปลความหมายแล้วก็อาจเกิดปัญหาจากจากความเข้าใจผิด มีผลกระทบต่อการพิจารณาคดีในกระบวนการยุติธรรมได้

ในกรณีนี้ขอยกตัวอย่างคดีที่เกิดขึ้นในรัฐเวสเทิร์น ออสเตรเลีย (Western Australia V Gibson 2014)¹¹ สำคัญในคดีนี้คือ พบชายคนหนึ่งถูกฆ่าเสียชีวิตในปี 2010 แล้วตำรวจหาตัวผู้ต้องสงสัยได้ใน ปี 2012 โดยตำรวจได้แจ้งสิทธิให้แก่ผู้ต้องหาตามกฎหมาย

⁸ ปฎิญาสากล่าวด้วยสิทธิมนุษยชน ข้อ 9

1. บุคคลทุกคนมีสิทธิในเสรีภาพและความปลอดภัยของร่างกาย บุคคลจะถูกจับกุมหรือควบคุม โดยอำเภอใจมิได้ บุคคลจะถูกตรึงเสรีภาพของตนมิได้ ยกเว้นโดยเหตุและโดยเป็นไปตามกระบวนการที่บัญญัติไว้ในกฎหมาย

2. ในขณะจับกุมบุคคลใดที่ถูกจับกุมจะต้องได้รับแจ้งถึงเหตุผลในการจับกุม และจะต้องได้รับแจ้ง ถึงข้อหาที่ถูกจับกุมโดยพลัน

3. บุคคลใดที่ถูกจับกุมหรือควบคุมตัวในข้อหาทางอาญา จะต้องถูกนำตัวโดยพลันไปยังศาลหรือ เจ้าหน้าที่อื่นที่มีอำนาจตามกฎหมายที่จะใช้อำนาจทางตุลาการ และจะต้องมีสิทธิได้รับการพิจารณาคดีภายในเวลาอันสมควรหรือได้รับการปล่อยตัวไป มิให้ถือเป็นหลักทั่วไปว่าจะต้องควบคุมบุคคลที่รอการพิจารณาคดี แต่ในการปล่อยตัว อาจกำหนดให้มีการประกันว่าจะมาปรากฏตัวในการพิจารณาคดี ในขั้นตอนอื่นของกระบวนการพิจารณาและจะมาปรากฏตัวเพื่อการบังคับตามคำพิพากษา เมื่อถึงวาระนั้น

4. บุคคลใดที่ถูกตรึงเสรีภาพโดยการจับกุมหรือการควบคุม มีสิทธินำคดีขึ้นสู่ศาลเพื่อให้ศาลตัดสินโดยไม่ชักช้าถึงความชอบด้วยกฎหมายของการควบคุมผู้นั้น และหากการควบคุมไม่ชอบด้วยกฎหมายก็ให้ศาล มีคำสั่งปล่อยตัวไป

5. บุคคลใดที่ถูกจับกุมหรือถูกควบคุมโดยไม่ชอบด้วยกฎหมายมีสิทธิได้รับค่าสินไหมทดแทน

กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ข้อ 14 (ก) สิทธิที่จะได้รับความช่วยเหลือจากล้ามโดยไม่คิดมูลค่า หากไม่สามารถเข้าใจหรือพูดภาษา ที่ใช้ในศาลได้

¹⁰ คณะกรรมการนิสิตศาสตร์สากล, คู่มือสังเกตการณ์กระบวนการยุติธรรมทางอาญา, กรุงเทพมหานคร, 2554, หน้า 106

¹¹ The State of Western Australia V Gibson [2014] WASC 240

ปรากฏว่าเมื่อถึงชั้นศาล ผู้ต้องหาต่อสู้คดีว่าพยานหลักฐานรับฟังไม่ได้เพราะตน ไม่ได้ให้การ โดยสมัครใจ คดีนี้ศาลจึงเรียกผู้เชี่ยวชาญทางภาษาจำนวน 4 คนขึ้นให้การพบว่าผู้ต้องหา เป็นชาวอะบอริจิน ภาษาหลักของผู้ต้องหาคือ ภาษา Pintupi ในคดีนี้ตำรวจซักถามแล้ว เห็นว่า ผู้ต้องหาสื่อสารภาษาอังกฤษได้โดยตัดสินใจว่าไม่จำเป็นต้องใช้ล่ามและให้เพื่อนมาอยู่ด้วย เพื่อช่วยสื่อสารและให้กำลังใจผู้ต้องหา โดยเพื่อนของผู้ต้องหาไม่ใช่บุคคลที่ทำหน้าที่ ล่ามแปลได้ดีและไม่ใช้ล่ามที่ผู้ต้องหาเลือกด้วย ทั้งนี้ตามพระราชบัญญัติการสอบสวนทางอาญา ของรัฐเวสเทิร์น ออสเตรเลียได้กำหนดให้เจ้าหน้าที่ต้องแจ้งบุคคลใด บุคคลหนึ่งทราบและ หากบุคคลนั้นไม่สามารถสื่อสารภาษาอังกฤษได้ดี ไม่ว่าด้วยเหตุใดเจ้าหน้าที่ต้องใช้ล่ามที่มี คุณสมบัติอธิบายเรื่องนั้นให้ผู้ต้องหาทราบ ส่วนผู้เชี่ยวชาญด้านภาษาให้การว่า ผู้ต้องหา มีความสามารถทางภาษาอังกฤษในระดับ(1-) โดยพิจารณาจากรูปแบบการตอบคำถามและใช้คำ ไวยากรณ์ผิด ผู้ต้องหาตอบคำถามกับตำรวจสั้นมากและไม่สามารถอธิบายขยายความได้ ชาวอะบอริจินถึงแม้พูดภาษาอังกฤษได้แต่ก็ไม่ได้เข้าใจภาษาที่ตำรวจใช้ ศาลเห็นว่าเนื่องจาก ผู้ต้องหาไม่ทราบว่าตัวเองมีสิทธิจะไม่ตอบคำถามตำรวจก็ได้ ผู้ต้องหาไม่มีล่ามและโดยเฉพาะอย่างยิ่งเป็นคดีฆ่าคนตายทำให้น่าสงสัยว่าคำตอบของผู้หาหน้านั้นน่าเชื่อถือหรือไม่¹²

จากคดีดังกล่าวนี้ทำให้เห็นว่า ในกระบวนการยุติธรรมสิทธิในการมีล่ามมีความสำคัญ อย่างยิ่งสำหรับคนที่ไม่สามารถพูดหรือเข้าใจภาษาได้ เพราะการดำเนินคดีโดยเฉพาะคดีอาญานั้น กระทบต่อสิทธิ เสรีภาพของบุคคล หากหน่วยงานรัฐ เช่น ตำรวจ อัยการหรือศาลได้เคารพสิทธิ ของบุคคลเหล่านั้นและปฏิบัติตามกฎหมายอย่างเคร่งครัด ปัญหาหรืออุปสรรคดังกล่าว ก็จะไม่มีเกิดขึ้นเลย

ในบรรดาปฏิญญาและอนุสัญญาดังกล่าวข้างต้นเป็นข้อตกลงระหว่างประเทศที่มี แนวความคิดจากหลักสิทธิมนุษยชนที่ทุกประเทศให้การยอมรับและมีการบัญญัติไว้เป็นลายลักษณ์ อักษรบังคับให้รัฐในภาคีต้องปฏิบัติตาม หากไม่ปฏิบัติตามอาจส่งผลกระทบต่อความมั่นใจ ในกระบวนการยุติธรรมและส่งผลกระทบต่อภาพลักษณ์ของประเทศในสายตานานาชาติได้ประเทศที่ เข้าร่วมเป็นสมาชิกจะต้องปฏิบัติและแก้ไขกฎหมายให้สอดคล้องกับข้อตกลงดังกล่าว แต่ทั้งนี้ข้อตกลงระหว่างประเทศต่างๆ ก็มีได้มีมาตรการที่เป็นการลงโทษ เพียงแต่กำหนดแนวทาง ปฏิบัติให้เป็นมาตรฐานสากล ในส่วนของประเทศไทยเองก็มีการนำเอาข้อกำหนดต่างๆ มาบัญญัติ ไว้เป็นกฎหมายภายในมาใช้บังคับซึ่งจะกล่าวต่อไป

¹² “Freedom of Thought and Translation”

เว็บไซต์ <http://thrushlike3.rssing.com/browser.php?indx=1887304&item=2187> วันที่ 17 ตุลาคม 2558

3.2 บทบัญญัติกฎหมายและระบบจัดหาลำในต่างประเทศ

บทบัญญัติที่รับรองสิทธิในการมีล่ามในต่างประเทศ ได้แก่

3.2.1 ประเทศสหรัฐอเมริกา

ก. บทบัญญัติทางกฎหมาย

ประเทศสหรัฐอเมริกามีหลักประกันสิทธิเสรีภาพที่สำคัญที่สุดในการคุ้มครองประชาชน คือ กฎหมายรัฐธรรมนูญของอเมริกา (Amendment) บทที่ 1-10 หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า Bill of Right¹³ โดยมีแนวคิดในการจัดหาลำให้กับผู้ต้องหาหรือจำเลยไว้ว่า การปฏิเสธที่จะจัดหาลำให้กับผู้ต้องหาและจำเลยที่ไม่สามารถเข้าใจภาษาที่ใช้ในการพิจารณาเป็นการปฏิเสธ ขบวนการอันชอบด้วยกฎหมาย (Due Process) ประเทศสหรัฐอเมริกานี้เป็นประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายในกลุ่มจารีตประเพณี (Common Law) กล่าวคือกฎหมายมีวิวัฒนาการมาจากคำพิพากษาของศาลเป็นหลักและใช้ระบบลูกขุนในการพิจารณาคดี ดังนั้นบทบัญญัติทางกฎหมายกฎหมายเรื่องสิทธิในการมีล่ามย่อมเป็นไปตามระบบกฎหมายในประเทศนั้นๆ

ข. หลักเกณฑ์และองค์กรในการจัดหาลำ

ในประเทศสหรัฐอเมริกา องค์กรที่มีหน้าที่ในการจัดหาลำให้กับบุคคลที่ไม่สามารถเข้าใจภาษาได้ คือ ศาล ซึ่งบัญญัติไว้ในประมวลวิธีพิจารณาความอาญา ข้อ 28¹⁴ (The Federal Rule of Criminal Procedure, Rule 28) ได้วางหลักไว้ว่า “ศาลจะจัดหาลำโดยการเลือกของศาลและจะกำหนดค่าตอบแทนที่เหมาะสมให้กับล่าม ค่าตอบแทนจะถูกจ่ายจากกองทุนที่จัดโดยกฎหมาย หรือรัฐบาลตามที่ศาลเป็นผู้กำหนด “และกฎหมายลักษณะพยาน ข้อ 604¹⁵ (Rule of Evidence, Rule 604) วางหลักว่า “ล่ามที่จัดหาลำตามกฎหมายนี้ จะมีคุณสมบัติเหมือนเป็นพยานผู้เชี่ยวชาญ และล่ามต้องสาบานตน หรือยืนยันว่าจะแปลถูกต้องตามจริง”

¹³ ศรีธนา เลิศศาสตร์วัฒนา, สิทธิของผู้ต้องหาและจำเลยในการมีล่ามในการดำเนินคดีอาญา, วิทยานิพนธ์ ปริญญา นิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2539, หน้า 26.

¹⁴ The Federal Rule of Criminal Procedure, Rule 28 “The court may select, appoint, and set the reasonable compensation for an interpreter. The compensation must be paid from funds provided by law or by the government, as the court may direct”.

¹⁵ Rule of Evidence, Rule 604 “An interpreter must be qualified and must give an oath or affirmation to make a true translation”.

จากหลักกฎหมายดังกล่าวนี้ ผู้ที่จะจัดหาล่ามให้บุคคลที่ไม่สามารถพูดหรือเข้าใจภาษาได้ คือศาล และในบทบัญญัติทางกฎหมายของประเทศสหรัฐ ได้กำหนดให้สำนักงานบริหารงาน ยุติธรรมของศาล มีหน้าที่ในการจัดหาล่ามที่มีคุณภาพให้แก่คู่ความในคดี¹⁶

ค. แนวทางการตีความและปรับใช้กฎหมายเกี่ยวกับล่าม

ตัวอย่างคดีที่เกิดขึ้นในประเทศสหรัฐอเมริกา (US Jackson V Cintron Garcia, C.A, Puerto Rice)¹⁷ ศาลได้วางหลักไว้ว่า ผู้ที่พูดภาษาสเปนไม่ได้ มีสิทธิที่จะมีล่ามในศาล ซึ่งสิทธินี้เป็นสิทธิ ตามรัฐธรรมนูญและการพิจารณาคดีในศาลอื่นๆ ก็จะฝ่าฝืนขบวนการอันชอบด้วยกฎหมายนี้ไม่ได้ ซึ่งประเทศสหรัฐอเมริกาถือว่าสิทธิของผู้ต้องหาและจำเลยในการมีล่ามเป็นสิทธิประการหนึ่งของ ผู้ต้องหาและจำเลยที่จะได้รับการพิจารณาคดีต่อหน้าและโดยเปิดเผย ซึ่งถูกกำหนด ไว้ในบทบัญญัติแก้ไขรัฐธรรมนูญ ฉบับที่ 6 (sixth Amendment) และคดี Point V Texas, 1965¹⁸ เป็นกรณีที่ต้องมีการจัดหาล่ามให้กับผู้ต้องหาและจำเลย ถ้าไม่จัดหาให้ก็จะถือว่าเป็นกระบวนการ พิจารณาที่ไม่ชอบ

อย่างไรก็ตามการจัดหาล่ามให้กับผู้ต้องหาและจำเลยนี้ ก็พิจารณาถึงความจำเป็น และพฤติการณ์ของคดีแต่ละคดี แม้ในกรณีที่ผู้ต้องหาหรือจำเลยเป็นคนต่างประเทศก็ไม่จัดหาล่าม ให้ก็ได้ หากว่าผู้ต้องหาและจำเลยเข้าใจสามารถรับรู้กระบวนการพิจารณาคดีได้ เช่น คดี US V Smith, 1912¹⁹ ว่าการปฏิเสธไม่แต่งตั้งล่ามให้จำเลยที่เป็นคนอินเดียไม่ใช่สิ่งที่ผิด เมื่อปรากฏว่าจำเลยเข้าใจและสามารถรับรู้กระบวนการพิจารณาได้ จากแนวการตีความของศาล ประเทศสหรัฐอเมริกาแสดงให้เห็นว่าการจัดหาล่ามให้บุคคลที่มีอุปสรรคทางภาษายังคงเป็น คุลยพินิจของผู้พิพากษาเช่นเดียวกับประเทศไทยที่จำเลยสามารถพูดและเข้าใจภาษาไทยสามารถ ตอบคำถามทนายจำเลย โททก์และศาลเป็นภาษาไทยได้โดยมิต้องใช้ล่ามแปล เมื่อจำเลยให้การ รับสารภาพโดยเข้าใจสภาพแห่งข้อหาและคำฟ้องแล้ว กระบวนการพิจารณาที่ศาลชั้นต้นสอบคำให้การ จำเลย บันทึกรับสารภาพของจำเลยไว้ จึงเป็นกระบวนการพิจารณาที่ชอบไม่เป็นเหตุที่จะ

¹⁶ 28 U.S. Code § 1827 – Interpreters in courts of the United States

¹⁷ US Jackson V Cintron Garcia, C.A, Puerto Rice

¹⁸ Point V Texas, 1965

¹⁹ US V Smith, 1912

ให้ดำเนินการกระบวนพิจารณาใหม่ (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1187/2539)²⁰

3.2.2 ประเทศอังกฤษ

ก. บทบัญญัติทางกฎหมาย

ในประเทศอังกฤษมีหลักการเกี่ยวกับการจัดหาล่ามให้กับผู้ต้องหาและจำเลย โดยในชั้นสอบสวนตาม The Police and Criminal Evidence Act 1984 ข้อ 14.1 วางหลักไว้ว่า “ถ้าบุคคลใดไม่เข้าใจภาษาอังกฤษและเจ้าหน้าที่ไม่สามารถพูดภาษาของบุคคลนั้นได้ หรือบุคคลนั้นต้องการมีล่าม บุคคลนั้นจะไม่ถูกสอบปากคำในกรณีที่ไม่มีความสามารถ เว้นแต่ ในกรณีที่มีความจำเป็นเร่งด่วนเกี่ยวกับอันตรายของบุคคลหรือทรัพย์สินอย่างร้ายแรง” ในกฎหมายอังกฤษ สิทธิในการมีล่ามถือเป็นหลักการสำคัญในกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา จำเลยที่เป็นชาวต่างชาติ และไม่สามารถพูดภาษาอังกฤษได้จะต้องได้รับการจัดหาล่ามให้ตั้งแต่วันเริ่มต้นของการพิจารณาคดีอาญา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในวันสอบคำให้การจำเลย ทั้งนี้แม้การจัดหาล่ามดังกล่าวจะกระทำได้ยากลำบากเพียงใดก็ตาม สิทธิที่จะได้รับล่ามของจำเลยในคดีอาญานี้ไม่อาจที่จะสูญเสียได้ แม้จำเลยจะแถลงว่าไม่ต้องการล่ามก็ตาม จำเลยคงมีสิทธิเพียงแต่จะขอต่อศาลว่าอย่าให้มีการแปลงข้อความหรือพยานหลักฐานบางตอนเป็นภาษาแม่ของจำเลยเท่านั้น กระนั้นก็ยังต้องอยู่ในดุลยพินิจของศาลอีกว่าจะอนุญาตตามคำขอของจำเลยหรือไม่ เหตุที่กฎหมายอังกฤษวางหลักเกี่ยวกับการจัดหาล่ามให้จำเลยในคดีอาญาที่เป็นชาวต่างชาติ และไม่สามารถเข้าใจภาษาอังกฤษเอาไว้ได้อย่างเคร่งครัดเช่นนั้นน่าจะเป็นเพราะเพื่อเป็นหลักประกันว่ากระบวนการยุติธรรมทางอาญาของบุคคลนั้นได้มีโอกาสในการต่อสู้คดีแก่จำเลยไว้อย่างเต็มภาคภูมิแล้ว อันถือเป็นหลักการพื้นฐานที่สำคัญของประเทศที่ปกครองในระบอบประชาธิปไตย²¹

ข. หลักเกณฑ์และองค์กรในการจัดหาล่าม

ในประเทศอังกฤษ องค์กรที่มีหน้าที่ในการจัดหาล่ามและหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการจัดหาล่ามให้กับผู้ต้องหาและจำเลยที่ไม่สามารถพูดและเข้าใจภาษาอังกฤษและภาษาเวลส์ ซึ่งเป็นภาษาที่ใช้

²⁰ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1187/2539 จำเลยฎีกาว่า จำเลยเป็นคนไทยแต่ไม่รู้ภาษาไทยเพียงพอและขณะศาลชั้นต้นสอบคำให้การจำเลย ไม่มีล่ามช่วยแปลนั้น ศาลชั้นต้นได้ไต่สวนปัญหานี้ตามคำสั่งของศาลฎีกาแล้วปรากฏว่า จำเลยสามารถพูดและเข้าใจภาษาไทยสามารถตอบคำถามทนายจำเลย โจทก์ และศาลเป็นภาษาไทยโดยมิต้องใช้ล่ามแปลดังนั้นเมื่อจำเลยให้การรับสารภาพโดยเข้าใจสภาพแห่งข้อหาและคำฟ้องแล้วกระบวนพิจารณาที่ศาลชั้นต้นสอบคำให้การจำเลย บันทึกคำให้การรับสารภาพของจำเลยไว้จึงเป็นกระบวนพิจารณาที่ชอบ ไม่มีเหตุที่จะให้ดำเนินการกระบวนพิจารณาใหม่ จำเลยอ้างว่าเป็นคนมีสัญชาติไทย จำเลยก็อาจขอพิสูจน์สัญชาติได้ตาม พ.ร.บ.คนเข้าเมือง พ.ศ.2522 มาตรา 57

²¹ จรัญ ภักดีธนากุล, คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 52/2529, เว็บไซต์ <http://www.deka.in.th/view-24.html>, สืบค้นเมื่อวันที่ 20 มิถุนายน 2558.

ในการดำเนินกระบวนการพิจารณา คือ ตำรวจ ซึ่ง The Police and Criminal Evidence Act 1984²² กำหนดเรื่องหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการจัดหาล่ามเอาไว้²³ว่า

“ในกรณีที่บุคคลใดไม่สามารถเข้าใจภาษาอังกฤษ หรือเป็นคนหูหนวก หรือเจ้าพนักงานตำรวจ ผู้จับกุมไม่สามารถติดต่อสื่อสารกับบุคคลนั้นได้ เจ้าพนักงานตำรวจผู้จับกุมต้องจัดหาล่ามให้ และต้องแจ้งสิทธิตามกฎหมายให้บุคคลนั้นทราบ”

และข้อ 14.1, 14.2, 14.3 ในส่วนที่เกี่ยวกับล่ามว่า

“1. ถ้าบุคคลใดมีความยากลำบากในการเข้าใจภาษาอังกฤษ หรือเป็นคนหูหนวก หรือเจ้าพนักงานตำรวจไม่สามารถพูดภาษาของบุคคลนั้น หรือบุคคลนั้นต้องการมีล่าม บุคคลนั้นจะไม่ถูกสอบคำให้การ ถ้าไม่มีล่ามที่มีความสามารถในการแปลอยู่ด้วย ยกเว้นในกรณีที่เจ้าพนักงานตำรวจชั้นผู้ใหญ่พิจารณาแล้วเห็นว่าความล่าช้าจากการไม่สอบปากคำบุคคลใดในทันทีทันใดนั้น เป็นการเสี่ยงต่อการได้รับอันตรายของบุคคล หรือเกี่ยวกับความเสียหายอย่างร้ายแรงแก่ทรัพย์สิน ก็ให้ดำเนินการสอบปากคำบุคคลนั้นได้ในกรณีที่ไม่มีล่าม

2. เจ้าพนักงานผู้สอบปากคำต้องแน่ใจว่า ล่ามทำคำให้การจากการสอบปากคำบุคคลนั้นในเวลานั้น และในภาษาของบุคคลนั้นในขณะที่บุคคลนั้นให้การ โดยล่ามต้องรับรองว่าแปลถูกต้อง บุคคลที่ให้การต้องมีโอกาสที่จะอ่านหรือมีการอ่านคำให้การให้บุคคลนั้นฟัง และบุคคลนั้นจะได้ลงชื่อในคำให้การเพื่อรับรองว่าคำให้การนั้นถูกต้อง หรือเพื่อแสดงว่าคำให้การนั้นถูกต้อง

1) ในกรณีที่บุคคลใดทำคำให้การในภาษาอื่นที่ไม่ใช่ภาษาอังกฤษ

1) ล่ามจะบันทึกคำให้การนั้น ในภาษาที่คำให้การนั้นได้ถูกทำขึ้น

2) บุคคลที่ทำคำให้การนั้น จะต้องลงลายมือชื่อรับรองในคำให้การนั้น

3) เจ้าหน้าที่ภาษาอังกฤษจะแปลคำให้การนั้น

4) ในกรณีที่บุคคลใด ไม่สามารถติดต่อกับที่ปรึกษาทางกฎหมาย เพราะภาษา หรือความยากลำบากในการเข้าใจภาษา จะต้องจัดให้มีล่าม ในกรณีที่เกี่ยวกับการให้คำปรึกษาทางกฎหมายนี้ ล่ามจะต้องมิใช่เจ้าพนักงานตำรวจ ส่วนในกรณีอื่นๆ เจ้าพนักงานตำรวจอาจเป็นล่ามแปลก็ได้ ถ้าบุคคลนั้นให้การโดยเขียนเป็นหนังสือ หรือการสอบปากคำได้มีการบันทึกเทปไว้

5) เมื่อบุคคลที่มีความยากลำบากในการเข้าใจภาษาอังกฤษถูกตั้งข้อหาว่ากระทำผิดและเจ้าพนักงานตำรวจผู้จับกุมไม่สามารถพูดภาษาของบุคคลนั้นได้ เจ้า

²² The Police and Criminal Evidence Act 1984 “The provisions of Code on interpreters for suspects who do not appear to speak or understand English, or who appear to have a hearing or speech impediment, continue to apply”

²³ ศรัณยา เลิศศาสตร์วัฒนา, สิทธิของผู้ต้องหาและจำเลยในการมีล่ามในการดำเนินคดีอาญา, วิทยานิพนธ์ปริญญา นิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2539, หน้า 45

พนักงานตำรวจผู้จับกุมต้องจัดหาล่ามเพื่อที่จะอธิบายข้อหาที่เกี่ยวข้องและข้อมูลอื่นๆ

- 6) การจัดหาล่ามภายใต้หลักเกณฑ์ในข้อ 14 นี้และการสอบปากคำ ในกรณีที่ไม่
มีล่ามจะต้องบันทึกเทปไว้”

ในชั้นพิจารณาของประเทศอังกฤษ หากจำเลยไม่สามารถติดต่อสื่อสารภาษาอังกฤษและไม่สามารถแสดงออกโดยผ่านทางที่ปรึกษากฎหมายได้ แม้จำเลยจะมีที่ปรึกษาทางกฎหมายและต่อสู้อย่างดีโดยผ่านทางที่ปรึกษากฎหมายแล้ว ศาลก็ต้องจัดหาล่ามให้จำเลยเพื่อแปลเหตุการณ์ต่างๆ ในกระบวนการพิจารณาให้จำเลยทราบ²⁴

ส่วนคุณสมบัติของล่ามแปลภาษาในประเทศอังกฤษนั้น ล่ามแปลภาษาต้องขึ้นทะเบียน National Registered Public Service Interpreters (NRPSI)²⁵ไว้ ซึ่งเงื่อนไขในการขอขึ้นทะเบียนคือ ต้องทำงานล่ามมาครบ 400 ชั่วโมง หลักฐานคือหนังสือจากหน่วยงานรัฐที่ว่าจ้างและต้องมีการต่อทะเบียนด้วย ล่ามที่ขึ้นทะเบียน NRPSI นั้นก็มีการตรวจประวัติอาชญากรรม หากล่ามคนไหนต้องทำงานกับเด็กหรือคนที่ด้อยสติปัญญาจะต้องตรวจประวัติอาชญากรรมอีกระดับหนึ่งที่ลึกขึ้นไปอีก เรียกว่า CRB enhanced clearance ซึ่งในประเทศอังกฤษมีหลักสูตรอบรมล่ามคือ Diploma in Police Interpreting เน้นล่ามงานตำรวจโดยเฉพาะ และล่ามให้หน่วยงานบริการของรัฐ Diploma in Public Service Interpreting มี เป็ ค ส อ น ที่ Westminster University South Thames College, Middlesex University, Cardiff University²⁶

จะเห็นได้ว่าองค์กรหลักที่มีหน้าที่ในการจัดหาล่ามให้แก่บุคคลที่ไม่สามารถพูดหรือเข้าใจภาษาอังกฤษได้ ในประเทศอังกฤษตั้งแต่ขั้นแรกคือ เจ้าหน้าที่ตำรวจ เป็นการวางหลักประกันในการดำเนินคดีกับบุคคลที่ไม่สามารถพูดภาษาไทยได้ให้ได้รับการคุ้มครองอย่างเคร่งครัดถือเป็นหลักการพื้นฐานที่สำคัญของกระบวนการยุติธรรม

²⁴ ศรัณยา เลิศศาสตรวัฒนา , สิทธิของผู้ต้องหาและจำเลยในการมีล่ามในการดำเนินคดีอาญา, วิทยานิพนธ์ปริญญา
นิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, (2539), หน้า 32

²⁵ การจดทะเบียนสาธารณะบริการล่าม (NRPSI) ดูเพิ่มเติมจาก www.nrpsi.org.uk

²⁶ Freedom of Thought and Translation, เว็บไซต์

<http://thrushlike3.rssing.com/browser.php?indx=1887304&item=2187> วันที่ 17 ตุลาคม 2558

ค. แนวทางการตีความและการบังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับล่าม

ในประเทศอังกฤษ มีคดี R.V. Yscuado²⁷ ซึ่งศาลเข้าใจว่าจำเลยเป็นชาวสเปนจึงจัดหาล่ามภาษาสเปนให้ แต่จำเลยก็ยังคงไม่ยอมพูดอะไรเลยตลอดการพิจารณา โดยไม่มีวิ้วปรากฏว่าจำเลยจะเข้าใจภาษาที่ใช้หรือไม่ ศาลถือว่าจำเลยเข้าใจภาษาที่ใช้ในศาลแล้วและพิพากษาลงโทษจำเลยได้

3.2.3 ประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมัน

ก. บทบัญญัติตามกฎหมาย

ประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมันมีลักษณะการปกครองแบบสหพันธรัฐ แต่ทุกมลรัฐก็ใช้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญากลางของสาธารณรัฐร่วมกันและการดำเนินคดีในประเทศเยอรมันนั้นใช้ระบบไต่สวนซึ่งผู้พิพากษามีบทบาทสำคัญในการค้นหาความจริง กล่าวคือผู้พิพากษาจะเป็นผู้ดำเนินกระบวนการพิจารณาไต่สวนจำเลยและสืบพยานหลักฐาน²⁸

สิทธิในการมีล่ามตามบทบัญญัติทางกฎหมายของประเทศเยอรมัน ได้แก่ ประมวลวิธีพิจารณาความอาญาของประเทศเยอรมัน มาตรา 259 มีหลักว่า “เมื่อมีคำแถลงการณ์ปิดคดีอย่างน้อยที่สุดคำแถลงการณ์ของพนักงานอัยการและที่ปรึกษาทางกฎหมายของจำเลยจะต้องติดต่อผ่านทางล่ามไปยังจำเลย ในกรณีที่จำเลยไม่เข้าใจภาษาที่ใช้ในศาล”²⁹

อย่างไรก็ดี จากการบัญญัติไว้ในกฎหมายวิธีพิจารณาคดีอาญา และยังมีข้อกำหนดของกลุ่มประเทศสหภาพยุโรป โดยเฉพาะอย่างยิ่ง กติกาว่าด้วยสิทธิมนุษยชนของสหภาพยุโรปได้ให้ความสำคัญคุ้มครองแก่สิทธิในการมีล่าม แต่ในทางปฏิบัติ การจัดหาล่ามที่มีคุณภาพให้แก่จำเลย โดยเฉพาะจำเลยในคดีนั้น มีภาระด้านภาระทางการเงินมาก และเงื่อนไขของการสอบผ่านเพื่อทำหน้าที่เป็นล่ามที่มีคุณภาพ มีขั้นตอนและระเบียบที่ซับซ้อน ดังนั้น การบังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับการจัดหาล่ามในทางปฏิบัติ ยังคงต้องพัฒนาอีกมาก³⁰

²⁷ R.V. Yscuado

²⁸ The German Code of Criminal Procedure **Section 238**

(1) The presiding judge shall conduct the hearing, examine the defendant and take the evidence.

²⁹ The German Code of Criminal Procedure section 259 (Interpreter)

(1) A defendant who does not speak the language of the court shall be informed by the interpreter at least of the applications made in the closing speeches by the public prosecutor and by defence counsel

³⁰ Eulita European Translator and Interpreters Association, “Aspects of Legal Interpreting and Translation” Conference at Lessius University College, Belgium 26-28 November 2009.

3.2.4 ประเทศสาธารณรัฐฝรั่งเศส

ก. บทบัญญัติทางกฎหมาย

การดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีของประเทศฝรั่งเศสเป็นการดำเนินคดีในระบบไต่สวน ซึ่งผู้พิพากษามีบทบาทอย่างมากในการกระบวนการพิจารณา ทั้งนี้ก็เพราะผู้พิพากษาค้นหาความจริงจากพยานหลักฐานในระหว่างการพิจารณามากกว่าที่จะให้หน้าที่ดังกล่าวตกอยู่กับคู่ความในคดี ทำให้บทบัญญัติทางกฎหมายเกี่ยวกับสิทธิในการมีล่ามของประเทศฝรั่งเศส ผู้พิพากษาจึงมีหน้าที่สำคัญอย่างมากที่จะคุ้มครองสิทธิของบุคคลที่ไม่สามารถเข้าใจภาษาฝรั่งเศสได้

บทบัญญัติทางกฎหมายเกี่ยวกับสิทธิในการมีล่ามของประเทศฝรั่งเศส ได้บัญญัติไว้ในประมวลวิธีพิจารณาความอาญาของประเทศฝรั่งเศส มาตรา 406 มีหลักว่า “เมื่อจำเลยพูดภาษาฝรั่งเศสไม่ได้ดี หรือมีความจำเป็นต้องแปลเอกสารในการพิจารณาของศาล ผู้พิพากษาจะแต่งตั้งล่าม และล่ามต้องมีอายุอย่างน้อยยี่สิบเอ็ดปี และต้องสาบานตนว่าจะแปลให้ถูกต้องตรงตามความจริงด้วยความซื่อสัตย์”³¹

3.2.5 อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิมนุษยชนแห่งยุโรป (The European Convention of Human Rights)

นอกเหนือจากกฎหมายที่กำหนดเกี่ยวกับการมีล่ามของประเทศอังกฤษ เยอรมันนีและฝรั่งเศสแล้ว ทั้งสามประเทศนี้ได้เข้าร่วมในสหภาพยุโรป ซึ่งมีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ ในขณะที่กฎหมายในการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของสหภาพยุโรป จัดอยู่ในระดับต้นๆ ของระดับสากล ดังนั้นจึงได้นำเอาบทบัญญัติของสหภาพยุโรปเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนมาศึกษาเพื่อเป็นแนวทางและตัวอย่าง

ก. บทบัญญัติของกฎหมาย

สิทธิในการมีล่ามแปลภาษาในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาในยุโรปเริ่มต้นในปี ค.ศ. 2009 กล่าวคือประเทศต่างๆ ได้สร้างแนวคิดในการคุ้มครองสิทธิในการมีล่ามแปลภาษาในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา และได้รับการยอมรับบังคับใช้เป็นกฎหมายสากลที่ทุกประเทศต้องปฏิบัติตามวัตถุประสงค์ในการร่างอนุสัญญานี้ก็เพื่อต้องการความช่วยเหลือผู้เสียหาย หรือผู้ต้องหาที่ไม่สามารถพูดหรือเข้าใจภาษาไทยได้ในการพิจารณาคดี (รวมถึงการจับกุมของเจ้าหน้าที่) ให้ได้รับการคุ้มครองภายใต้กฎหมายฉบับนี้ โดยผู้ที่ไม่สามารถเข้าใจภาษาจะได้รับความช่วยเหลือจากล่ามในระหว่าง

³¹ The Code of Criminal Procedure, article 406

1. การสอบถามปากคำของเจ้าหน้าที่ตำรวจ (Police questioning)
2. การพิจารณาคดีของศาล (Court hearings)
3. การสืบสวน (Investigative hearings)
4. การส่งผู้ร้ายข้ามแดน (Extradition hearings)

ซึ่งสิทธิในการมีล่ามตามอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิมนุษยชนแห่งยุโรปนี้ รัฐจะต้องเป็นผู้จัดหาให้โดยไม่มีค่าใช้จ่ายก่อนการจับกุมและในทุกขั้นตอนของการพิจารณาคดี³²

โดยอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิมนุษยชนแห่งยุโรปฉบับนี้มีบทบัญญัติที่กล่าวถึงสิทธิในการมีล่ามไว้อย่างกว้างๆ ใน ข้อ 5 ว่ากรณีที่ถูกจับหรือบุคคลที่ถูกจับ ต้องได้รับการแจ้งข้อหาโดยทันทีในภาษาซึ่งเข้าใจได้ รับแจ้งเหตุผลในการจับและข้อหาที่ถูกกล่าวหา³³ แสดงให้เห็นว่าบุคคลที่ถูกจับตั้งแต่ในชั้นตำรวจก็มีสิทธิที่จะได้รับการแจ้งข้อกล่าวหาหรือเข้าใจข้อหาในภาษาที่เขาเข้าใจได้ ซึ่งอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิมนุษยชนแห่งยุโรป (The European Convention of Human Rights) ข้อ 6 (ก) และ (จ)³⁴ กำหนดว่า

“(3) บุคคลใดที่ถูกฟ้อง กล่าวหาว่ากระทำความผิดอาญาอย่างน้อยที่สุด มีสิทธิดังนี้

(ก) ได้รับการแจ้งข้อกล่าวหาโดยทันที ในภาษาซึ่งเขาเข้าใจได้และอย่างละเอียดถึงสาระสำคัญและเหตุที่กล่าวหาเขา

(ข) มีเวลาและอุปกรณ์เตรียมตัวเพื่อต่อสู้คดี

(ค) ต่อสู้คดีด้วยตนเอง หรือผ่านทนายความซึ่งเขาเลือกเอง ถ้าเขาไม่มีเงินที่จะจ้างทนายความ ให้รับการแต่งตั้งทนายความโดยไม่คิดเงิน หากจำเป็นเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม

(ง) ตรวจสอบหรือถูกตรวจสอบพยานที่น่าเชื่อถือ

³² Improving defence rights in Europe: The right to interpretation and translation in criminal proceeding

³³ The European Convention on Human Rights Article 5 – Right to liberty and security'

Everyone who is arrested shall be informed promptly, in a language which he or she understands, of the reasons for his arrest and of any charge against him.

³⁴ “Article 6 (3). Everyone charged with a criminal offence has the following minimum rights:

(a) to be informed promptly, in a language which he understands and in detail, of the nature and cause of the accusation against him;

(b) to have adequate time and the facilities for the preparation of his defense;

(c) to defend himself in person or through legal assistance of his own choosing or, if he has not sufficient means to pay for legal assistance, to be given it free when the interests of justice so require;

(d) to examine or have examined witnesses against him and to obtain the attendance and examination of witnesses on his behalf under the same conditions as witnesses against him;

(e) to have the free assistance of an interpreter if he cannot understand or speak the language used in court”

(จ) “ได้รับความช่วยเหลือจากล่ามโดยไม่คิดมูลค่า ถ้าเขาไม่เข้าใจหรือไม่สามารถพูดภาษาที่ใช้ในศาลได้”

ข.แนวทางการตีความและการบังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับล่าม

ในกลุ่มประเทศยุโรปมีการพัฒนาลิทธิในการมีล่ามแปลภาษาและเอกสารในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาเพื่อช่วยเหลือบุคคลใดก็ตามที่ถูกดำเนินคดีโดยไม่เป็นธรรมเพราะไม่สามารถเข้าใจภาษาในประเทศที่ถูกจับ³⁵ โดยในกลุ่มประเทศยุโรปมีอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิมนุษยชนแห่งยุโรปเป็นกฎหมายแรกที่ทำให้ความคุ้มครองสิทธิในการแปลภาษาและเอกสารในกระบวนการพิจารณาความอาญา ซึ่งได้นำมาใช้บังคับเมื่อเดือนตุลาคม 2013 ดังนั้นทุกประเทศในกลุ่มประเทศยุโรปต้องนำเอากฎหมายระหว่างประเทศมาใช้บังคับในขณะนั้น คดีที่เกิดขึ้นในกลุ่มประเทศยุโรป คือ Gerry Gallant มีเชื้อชาติดัตช์ (Dutch) ได้ถูกจับในประเทศเนเธอร์แลนด์เมื่อเดือนมิถุนายน 2010 ในการพิจารณาคดี เขาไม่สามารถเข้าใจกระบวนการพิจารณาในศาลและไม่มีการจัดหาล่ามให้ ทนายความของเขาก็ไม่สามารถพูดภาษาอังกฤษและภาษาดัตช์ได้ Gerry ไม่ได้รับข้อมูลเกี่ยวกับคดีของเขาและไม่ได้คัดเอกสารในการพิจารณาพิพากษา ไม่ว่าจะเป็นภาษาดัตช์หรือภาษาอิตาเลียน เขาได้ถูกพิจารณาคดีภายใต้กฎหมายอิตาลี เป็นเวลา 6 เดือน เมื่อเขาได้ติดต่อกับสถานทูต เขาก็ได้ถูกตัดสินให้จำคุกเป็นเวลา 8 ปีเรียบร้อยแล้ว³⁶ การตีความของศาลในกลุ่มประเทศยุโรปนั้น หากไม่มีการจัดหาล่ามให้กับบุคคลที่ไม่สามารถเข้าใจภาษาได้เป็นกระบวนการพิจารณาที่มีขอบ

จะเห็นได้ว่าบทบัญญัติทางกฎหมายในเรื่องสิทธิในการมีล่ามนั้น แต่ละประเทศได้บัญญัติให้บุคคลที่ไม่สามารถพูดหรือเข้าใจภาษาได้จะต้องมีล่ามแปลภาษา ซึ่งเป็นสิทธิที่ได้รับการคุ้มครองตามกฎหมายเหมือนกัน แต่หลักเกณฑ์การจัดหาล่ามและองค์กรที่มีหน้าที่ในการจัดหาล่ามนั้นมีความแตกต่างกันออกไป เช่น เมื่อพิจารณาหลักเกณฑ์ในการมีล่ามตามกฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกาและกฎหมายของประเทศอังกฤษแล้ว แม้ระบบกฎหมายจะแตกต่างกันแต่บทบัญญัติทางกฎหมายในการจัดหาล่ามนั้นไม่แตกต่างกันเพราะหากบุคคลที่ไม่สามารถพูดหรือเข้าใจภาษานั้นๆ ได้ รัฐนั้นๆ จะต้องจัดหาล่ามให้ โดยองค์กรที่มีหน้าที่ในการจัดหาล่ามของประเทศสหรัฐอเมริกา กำหนดให้ศาลเป็นผู้จัดหาล่ามให้ แต่ของประเทศอังกฤษตำรวจเป็นผู้จัดหาล่ามให้ และได้มีการกำหนดหลักเกณฑ์ในการจัดหาล่ามไว้อย่างชัดเจน

³⁵ Improving defence rights in Europe: the right to interpretation and translation in criminal proceeding

³⁶ Ibis

ในส่วนของประเทศไทยเองก็มีการแก้ไขปรับปรุงบทบัญญัติทางกฎหมายหลายครั้ง ซึ่งรายละเอียดของการแก้ไขบทบัญญัติทางกฎหมายและการกำหนดองค์กรที่มีหน้าที่ในการ จัดหาลำนวนนั้นจะได้อธิบายต่อไป

3.3 บทบัญญัติกฎหมายและระบบจัดหาลำนวนในประเทศ

ก. บทบัญญัติทางกฎหมาย

3.3.1 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2550³⁷

ประเทศไทยมีรัฐธรรมนูญครั้งแรกเมื่อวันที่ 27 มิถุนายน พ.ศ.2475 นับจากนั้นมา จนถึง ปัจจุบันประเทศไทยมีรัฐธรรมนูญทั้งสิ้น 17 ฉบับ(ไม่รวมฉบับที่แก้ไขเพิ่มเติม) ซึ่งรัฐธรรมนูญ ตั้งแต่ฉบับแรกนั้นก็มิบบทบัญญัติในการรับรองสิทธิ เสรีภาพของประชาชน และปรากฏเรื่อยมา จนถึงปัจจุบัน

กฎหมายภายในประเทศเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนในกระบวนการยุติธรรม เช่น รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 มีบทบัญญัติเกี่ยวกับสิทธิเสรีภาพไว้หลายประการ ทั้งสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐานและสิทธิมนุษยชนในกระบวนการยุติธรรม ในที่นี้จะกล่าวถึง สิทธิมนุษยชนในกระบวนการยุติธรรมเนื่องจากกระบวนการยุติธรรมมีวิธีการดำเนินการที่ส่ง ผลกระทบต่อสิทธิ เสรีภาพ ของบุคคลมาก จึงจำเป็นจะต้องมีหลักประกันว่าการใช้อำนาจของ เจ้าหน้าที่จะเป็นไปตามกฎหมาย ดังนั้น การดำเนินการในด้านกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับบุคคลไม่ว่า จะเป็นการบังคับใช้กฎหมาย การคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพหรือการใช้ความช่วยเหลือผู้ที่ได้รับ ผลกระทบจะต้องอยู่บนหลักการของความเป็นกลางและเป็นธรรม บุคคลที่เข้ามาสู่กระบวนการ ยุติธรรมจะได้ไม่รู้สึกรับการปฏิบัติอย่างไม่เท่าเทียม การนำหลักการสิทธิมนุษยชนนี้ มาบัญญัติเป็นกฎหมายหรือตราเป็นรัฐธรรมนูญทำให้มีหลักประกันอีกชั้นหนึ่งว่าสามารถคุ้มครอง สิทธิของบุคคลได้อย่างเสมอภาค

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2550 มิได้กำหนด สิทธิในการมีลำนวไว้ โดยเฉพาะเจาะจง เพียงแต่เป็นมาตราที่รัฐกำหนดขึ้นเพื่อส่งเสริมให้บุคคลทุกคนสามารถใช้สิทธิ

³⁷ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2550 เล่ม 124 ตอนที่ 47 ก หน้า 11, 2550.

และเสรีภาพได้เช่นเดียวกับบุคคลอื่น³⁸ บทบัญญัติในกฎหมายรัฐธรรมนูญของไทยจึงเป็น
การกำหนดสิทธิในกระบวนการยุติธรรมอย่างกว้าง เช่นมาตรา 40 (1), (3), (5), (7)³⁹ เป็นต้น

บทบัญญัติตามรัฐธรรมนูญ มิได้จำกัดการคุ้มครองเฉพาะผู้ต้องหาหรือจำเลยที่เป็น
คนสัญชาติไทยเท่านั้น ฉะนั้นหากผู้ต้องหาและจำเลยเป็นชาวต่างประเทศที่อยู่ในราชอาณาจักรไทย
ก็จะได้รับการคุ้มครองเช่นเดียวกับคนสัญชาติไทย อย่างไรก็ตามในทางปฏิบัติ
เมื่อชาวต่างประเทศตกเป็นผู้ต้องหาหรือจำเลยในประเทศไทย อาจมีความจำเป็นที่รัฐจะต้องเข้าไป
ช่วยเหลือบางประการในระดับที่เพิ่มขึ้นโดยเฉพาะในกรณีที่ชาวต่างชาตินั้นไม่รู้ไม่เข้าใจภาษาไทย
และเมื่อประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของประเทศไทยบัญญัติให้การสอบสวน
ได้สวนมูลฟ้องหรือพิจารณาต้องทำเป็นภาษาไทย⁴⁰ การดำเนินการในกระบวนการยุติธรรม
อาจกระทบกระเทือนถึงสิทธิเสรีภาพของชาวต่างชาตินั้นๆ ฉะนั้นหากชาวต่างประเทศ
ที่ตกเป็นผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่ได้รับความช่วยเหลือด้านการแปลภาษาเป็นภาษาที่ตนเข้าใจแล้ว
ก็จะไม่สามารถรู้และเข้าใจข้อกล่าวหา ตลอดจนขั้นตอนของกระบวนการพิจารณา
ที่กระทบกระเทือนถึงสิทธิเสรีภาพของเขา เป็นผลให้ไม่สามารถต่อสู้คดีได้เต็มที่ ย่อมเกิดความ
ไม่เป็นธรรมอย่างยิ่ง⁴¹

3.3.2 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมแก่ชาวต่างชาติในกรณีดังกล่าว ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณา
ความอาญา ได้บัญญัติถึงสิทธิในการมีล่ามไว้ในมาตรา 13⁴² วรรคหนึ่งว่า

³⁸ นันทวัฒน์ บรมานันท์, ถกรัฐธรรมนูญ ปี 2540, กรุงเทพมหานคร: สถาบันนโยบายการศึกษา, 2541, หน้า 9

³⁹ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2550 มาตรา 40 (1) บุคคลย่อมมีสิทธิเข้ากระบวนการยุติธรรมได้โดยง่าย
สะดวก รวดเร็ว และทั่วถึง

มาตรา 40 (3) บุคคลย่อมมีสิทธิที่จะให้คดีของตนได้รับการพิจารณาอย่างถูกต้องรวดเร็ว และเป็นธรรม

มาตรา 40 (5) ผู้เสียหาย ผู้ต้องหา จำเลย และพยานในคดีอาญา มีสิทธิได้รับความคุ้มครอง และความช่วยเหลือที่จำเป็น
และเหมาะสมจากรัฐ ส่วนค่าตอบแทน ค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายที่จำเป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ

มาตรา 40 (7) ในคดีอาญา ผู้ต้องหาหรือจำเลยมีสิทธิได้รับการสอบสวนหรือการพิจารณาคดีที่ถูกต้อง รวดเร็ว
และเป็นธรรมโอกาสในการต่อสู้คดีอย่างเพียงพอ การตรวจสอบหรือได้รับทราบพยานหลักฐานตามสมควร การได้รับความ
ช่วยเหลือในทางคดีจากทนายความ และการได้รับการปล่อยตัวชั่วคราว

⁴⁰ สุทธิพล ทวีชัยการ, การช่วยเหลือผู้ต้องหาและจำเลยชาวต่างประเทศตามกฎหมายไทย : การจัดทำล่ามในชั้นศาล,
จุลพาฬ เล่ม 2 ปีที่ 49 หน้า 68.

⁴¹ ชีรวัฒน์ ไตรวรารี, สิทธิในการมีล่ามของผู้ต้องหาและจำเลยในศาลอาญา, วารสารกฎหมายปีที่ 16 ฉบับที่
3 พฤศจิกายน 2539, หน้า 169

⁴² พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 28) พ.ศ. 2551. มาตรา 3
ให้ยกเลิกความใน มาตรา 13 แห่งประมวลวิธีพิจารณาความอาญาซึ่งแก้ไขเพิ่มเติม โดยพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติม
ประมวลวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 19) พ.ศ.2539

“...ถ้ามีการจำเป็นต้องแปลภาษาไทยเป็นภาษาต่างประเทศ หรือภาษาต่างประเทศเป็นภาษาไทยก็ให้ใช้ล่ามแปล”

และเพื่อเป็นการควบคุมการปฏิบัติหน้าที่ของล่าม มาตรา 13 วรรคสอง บัญญัติว่า

“เมื่อมีล่ามแปลคำให้การ คำพยานหรืออื่นๆ ล่ามต้องแปลให้ถูกต้อง ล่ามต้องสาบานหรือปฏิญาณตนว่าจะทำหน้าที่โดยสุจริตใจ จะไม่เพิ่มเติมหรือตัดทอนสิ่งที่แปล”

อย่างไรก็ตาม ก่อนปี พ.ศ.2539 แม้กฎหมายจะบัญญัติให้มีล่ามในกรณีที่มีความจำเป็นต้องแปลภาษาไทย แต่กฎหมายในขณะนั้นก็มิได้กำหนดให้ชัดเจนว่าการจัดหาล่ามเป็นหน้าที่ของหน่วยงานของรัฐ หน่วยงานใดและการจัดหาล่ามนั้นผู้ใดจะรับภาระในเรื่องค่าใช้จ่าย ก่อให้เกิดปัญหาในทางปฏิบัติอันเป็นสาเหตุที่ทำให้ต้องมีการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายเวลาต่อมา

เพื่อเยียวยาปัญหาข้างต้นและเพื่อให้เกิดความสอดคล้องกับสิทธิในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาที่บัญญัติไว้ในข้อบทที่ 14 วรรค 3 (เอฟ) ของกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิของพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ค.ศ. 1966 (International Covenant on Civil and Political Rights, 1966) ที่ให้สิทธิแก่ผู้ต้องหาและจำเลยในคดีอาญาได้รับหลักประกันขั้นต่ำในการได้รับความช่วยเหลือจากล่ามโดยไม่คิดมูลค่า หากไม่สามารถเข้าใจหรือพูดภาษาที่ใช้ในศาลได้ ซึ่งประเทศไทยได้ยื่นภาคยานุวัติสารเพื่อเป็นภาคีต่อเลขาธิการสหประชาชาติเมื่อวันที่ 29 ตุลาคม 2539 และมีผลตามกฎหมายเมื่อวันที่ 29 มกราคม 2540⁴³ จึงได้มีการแก้ไขเพิ่มเติม มาตรา 13 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาโดยเพิ่มวรรคสี่และวรรคห้าดังนี้

“ในกรณีที่ผู้เสียหาย ผู้ต้องหา จำเลย หรือพยาน ไม่สามารถพูดหรือเข้าใจภาษาไทยได้ และไม่มีล่าม ให้พนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ หรือศาลจัดหาล่ามให้โดยมิชักช้า ให้พนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ หรือศาลส่งจ่ายค่าป่วยการแก่ล่ามที่จัดหาให้ตามมาตรานี้ ตามระเบียบที่กระทรวงมหาดไทย สำนักงานอัยการสูงสุด หรือกระทรวงยุติธรรม แล้วแต่กรณี กำหนด โดยได้รับความเห็นชอบจากกระทรวงการคลัง”

จากบทบัญญัติดังกล่าว จะเห็นว่าประมวลวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 13 วรรค 1 ได้วางหลักเกณฑ์ในเรื่องการมีล่ามไว้ว่าหากมีการจำเป็นจะต้องแปลภาษาไทยเป็นภาษาต่างประเทศก็ให้ใช้ล่ามแปล แต่ไม่ได้กำหนดว่าผู้ใดหรือหน่วยงานใดจะต้องมีหน้าที่ในการจัดหาล่ามให้บุคคลที่ไม่สามารถพูดภาษาไทยได้อย่างชัดเจนและไม่ได้ระบุถึงล่ามภาษากลุ่มชาติพันธุ์ไว้ อีกทั้งไม่มีหลักเกณฑ์ในเรื่องวิธีการจัดหาล่ามหรือค่าธรรมเนียมล่ามเลย ทำให้หน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องในกระบวนการยุติธรรมใช้ดุลยพินิจได้อย่างกว้างขวางและแม้ว่าประมวลวิธีพิจารณาความอาญา

⁴³ กุลพล พลวัน, *สิทธิมนุษยชนในสังคมไทย*, กรุงเทพมหานคร: นิติธรรม, 2547, พิมพ์ครั้งที่ 1, พ.ศ. 2541, หน้า 98.

มาตรา 15 จะบัญญัติไว้ว่าวิธีพิจารณาข้อใดซึ่งประมวลกฎหมายนี้มีได้บัญญัติไว้โดยเฉพาะให้นำบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาใช้บังคับเท่าที่พอจะใช้บังคับได้

แต่เมื่อพิจารณาตามประมวลวิธีพิจารณาความแพ่งแล้ว มีเพียงมาตราเดียวที่ได้ระบุการจับหาลำไยไว้ คือ ประมวลวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 46⁴⁴ ว่าถ้าคู่ความฝ่ายใดหรือบุคคลใดที่มาศาลไม่เข้าใจภาษาไทยหรือเป็นใบ้หรือหูหนวกและอ่านเขียนหนังสือไม่ได้ ให้คู่ความฝ่ายที่เกี่ยวข้องจับหาลำไยให้ ซึ่งดูเหมือนว่า ประมวลวิธีพิจารณาความแพ่งได้กำหนดให้คู่ความเป็นผู้จับหาลำไยเองและก็ได้มีการกำหนดหลักเกณฑ์ในการจับหาลำไยอย่างชัดเจนเช่นกัน

และมีกฎกระทรวงฉบับที่ 8 (พ.ศ.2502) ออกตามความในพระราชบัญญัติให้ใช้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งพุทธศักราช 2477 เพื่อเพิ่มเติมหลักในการจับหาลำไยตามประมวลวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 46 ว่า

“ข้อ 2 ลำไยที่จะเปลื้องคำของคู่ความ หรือบุคคลใดในศาลนั้น ต้องสาบานตนตามลัทธิศาสนาหรือจริตประเพณีแห่งชาติของตน หรือกล่าวคำปฏิญาณเสียก่อนว่าจะเปลื้องคำตามสัตย์จริง

ข้อ 3 คำป่าวการของลำไยนั้น

(1) ให้ศาลกำหนดตามเวลาและงานที่ลำไยได้กระทำไปแต่ไม่เกินวันละหนึ่งร้อยบาท

และ

(2) ให้ศาลกำหนดค่าพาหนะเดินทางของลำไยที่ใช้จ่ายไปตามสมควร”

ต่อมาได้มีการแก้ไขประมวลวิธีพิจารณาความอาญาหลายครั้งแต่หลักเกณฑ์เกี่ยวกับการจับหาลำไยก็ไม่ได้เปลี่ยนแปลง จนกระทั่ง พ.ศ.2551 ประเทศไทยได้มีการแก้ไขประมวลวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 13⁴⁵ ดังนี้

⁴⁴ ประมวลวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 46 “บรรดากระบวนการพิจารณาเกี่ยวกับการพิจารณาและ การชี้ขาดคดีสันคดีแพ่งทั้งหลายซึ่งศาลเป็นผู้ทำนั้น ให้ทำเป็นภาษาไทย

บรรดาคำคู่ความและเอกสารหรือแผ่นกระดาษไม่ว่าอย่างใด ๆ ที่ คู่ความหรือศาลหรือ เจ้าพนักงานศาลได้ทำขึ้นซึ่งประกอบเป็นสำนวนของคดีนั้น ให้เขียนเป็นหนังสือไทยและเขียนด้วยหมึกหรือดัดพิมพ์ หรือตีพิมพ์ถ้ามีผิดตกที่ใดห้ามมิให้ขูดลอก แต่ให้ขีดฆ่าเสียแล้วเขียนลงใหม่และผู้เขียนต้องลงชื่อไว้ที่ริมกระดาษ ถ้ามีข้อความ ตกเติมให้ผู้ตกเติมลงลายมือชื่อหรือลงชื่อย่อไว้เป็นสำคัญ

ถ้าต้นฉบับเอกสารหรือแผ่นกระดาษไม่ว่าอย่างใด ๆ ที่ส่งต่อศาล ได้ทำขึ้น เป็นภาษาต่างประเทศ ให้ศาลสั่งคู่ความฝ่ายที่ส่งให้ทำ คำแปลทั้งฉบับ หรือเฉพาะแต่ส่วนสำคัญ โดยมีคำรับรองมาขึ้นเพื่อ แนบไว้กับต้นฉบับ

ถ้าคู่ความฝ่ายใดหรือบุคคลใดที่มาศาล ไม่เข้าใจภาษาไทย หรือ เป็นใบ้หรือหูหนวก และอ่านเขียนหนังสือไม่ได้ ให้คู่ความฝ่ายที่เกี่ยวข้องจับหาลำไย”

⁴⁵ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ฉบับที่ 28, แก้ไขเมื่อปี พ.ศ.2551

“การสอบสวน ใต้วงมุลฟอง หรือพิจารณา ให้ใช้ภาษาไทย แต่ถ้ามีความจำเป็นต้องแปลภาษาไทยท้องถิ่นหรือภาษาถิ่นหรือภาษาต่างประเทศเป็นภาษาไทย หรือต้องแปลภาษาไทยเป็นภาษาไทยท้องถิ่น หรือภาษาถิ่นหรือภาษาต่างประเทศให้ใช้ล่ำมแปล

ในกรณีให้ผู้เสียหาย ผู้ต้องหา จำเลย หรือพยาน ไม่สามารถพูดหรือเข้าใจภาษาไทย หรือสามารถพูดหรือเข้าใจเฉพาะภาษาไทยท้องถิ่นหรือภาษาถิ่น และไม่มีล่ำม ให้พนักงานสอบสวนพนักงานอัยการหรือศาลจัดหาล่ำมให้โดยมิชักช้า

ในกรณีที่ผู้เสียหาย ผู้ต้องหา จำเลย หรือพยาน ไม่สามารถพูดหรือได้ยิน หรือสื่อความหมายได้ และไม่มีล่ำมภาษามือ ให้พนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ หรือศาล จัดหาล่ำมภาษามือให้หรือจัดให้ถาม ตอบ หรือสื่อความหมายโดยวิธีอื่นที่เห็นสมควร

เมื่อมีล่ำมแปลคำให้การ คำพยานหรืออื่น ๆ ล่ำมต้องแปลให้ถูกต้อง ล่ำมต้องสาบาน หรือปฏิญาณตนว่าจะทำหน้าที่โดยสุจริตใจ จะ ไม่เพิ่มเติมหรือตัดทอนสิ่งที่แปล ให้ล่ำมลงลายมือชื่อในคำแปลนั้น

ให้พนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ หรือศาลส่งจ่ายคำป่วยการ คำพาหนะเดินทาง และคำเช่าที่พักแก่ล่ำมที่จัดหาให้ตามมาตรานี้ ตามระเบียบที่สำนักงานตำรวจแห่งชาติ กระทรวงมหาดไทยกระทรวงยุติธรรม สำนักงานอัยการสูงสุด หรือสำนักงานศาลยุติธรรม แล้วแต่กรณี กำหนดโดยได้รับความเห็นชอบจากกระทรวงการคลัง”

ผลจากการเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 13 ทำให้พนักงานสอบสวน พนักงานอัยการหรือศาล มีหน้าที่ต้องจัดหาล่ำมให้ในกรณีที่ผู้เสียหาย ผู้ต้องหาจำเลยหรือพยานไม่สามารถพูดหรือเข้าใจภาษาไทยได้และไม่มีล่ำม โดยต้องรับภาระในการส่งจ่ายคำป่วยการแก่ล่ำมที่จัดหาให้ตามระเบียบที่กำหนด ซึ่งสามารถจำแนกขั้นตอนที่ต้องใช้ล่ำมได้เป็น 3 ระยะ คือ 1.ในชั้นสอบสวนในอำนาจหน้าที่ของตำรวจหรือเจ้าพนักงานอื่นที่มีอำนาจสอบสวน 2.พนักงานอัยการ 3.ชั้นใต้วงมุลฟองและการพิจารณาในอำนาจหน้าที่ของศาล ทำให้ในปัจจุบันมีหน่วยงานหลักที่เข้ามาเกี่ยวข้องกับการจัดหาล่ำมได้แก่ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ สำนักงานอัยการสูงสุดและสำนักงานศาลยุติธรรม⁴⁶ ทั้ง 3 หน่วยงานนี้เป็นผู้จัดหาล่ำมให้บุคคลที่ไม่สามารถพูดหรือเข้าใจภาษาไทยได้ แต่ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาก็ไม่ได้กำหนดถึงวิธีการจัดหาล่ำมว่าต้องทำอย่างไร เช่น การจัดหาล่ำมที่มาแปลนั้นอาจเป็นชาวต่างชาติที่เข้ามาอยู่ในประเทศไทย หรือคนไทยที่เคยศึกษาในต่างประเทศหรือล่ำมอิสระหรือเจ้าหน้าที่แปลประจำศาลนั้นๆ ก็ได้

⁴⁶ศาลยุติธรรมแยกเป็นอิสระจากกระทรวงยุติธรรม โดยมีสำนักงานศาลยุติธรรมเป็นหน่วยงานธุรการของศาลยุติธรรมที่เป็นอิสระ โดยผลของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 275 สำนักงานศาลยุติธรรม จัดตั้งขึ้นเมื่อวันที่ 20 สิงหาคม 2543.

รวมทั้งคุณสมบัติของล่ำนก็ยังไม่กำหนดแน่ชัดว่าล่ำนที่มำเปลจะต้องมีคุณสมบัติอย่างไรและ
ไม่มีการตรวจสอบล่ำนว่าเปลถูกต้องหรือไม่

ทั้งนี้คู่ความสามารถโต้แย้งการเปลของล่ำนได้ หากเห็นว่าล่ำนเปลไม่ถูกต้อง
และล่ำนต้องรับผิดชอบตามกฎหมาย เช่น ประมวลวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 178⁴⁷, 181⁴⁸, 182⁴⁹ และ
183⁵⁰ ด้วยเป็นต้น

ข. หลักเกณฑ์และองค์กรในการจัดหาล่ำนในประเทศไทย

เดิมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 13 กำหนดไว้ว่า

“การสอบสวน ได้สวนมูลฟ้อง หรือการพิจารณาให้ใช้ภาษาไทย แต่ถ้ามีการจำเป็นต้อง
แปลภาษาไทยเป็นภาษาต่างประเทศ หรือภาษาต่างประเทศเป็นภาษาไทยก็ให้ใช้ล่ำนแปล”

อันเป็นการบัญญัติไว้กว้างๆ เนื่องจากใช้คำว่า ถ้ามีการจำเป็นจึงเป็นการเปิดโอกาสให้
ผู้ใช้กฎหมายได้ใช้ดุลยพินิจได้อย่างกว้างขวาง การจัดหาล่ำนให้กับบุคคลที่ไม่สามารถพูดภาษาไทย
ได้จึงขึ้นอยู่กับดุลยพินิจของแต่ละบุคคล ไม่เป็นมาตรฐานเดียวกัน ต่อมามีการแก้ไขปัญหาดังกล่าว
โดยได้แก้ไขประมวลวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 13 ให้เพิ่มเติมองค์กรที่มีหน้าที่ในการจัดหาล่ำนไว้ดังนี้

“ในกรณีและผู้เสียหาย ผู้ต้องหา จำเลย หรือพยานไม่สามารถพูดหรือเข้าใจภาษาไทย
หรือสามารถพูดหรือเข้าใจเฉพาะภาษาไทยท้องถิ่นหรือภาษาถิ่น และไม่มีล่ำน ให้พนักงาน
สอบสวนพนักงานอัยการหรือศาลจัดหาล่ำนให้โดยมีช้ช้”

⁴⁷ มาตรา 178 ผู้ใดซึ่งเจ้าพนักงานในตำแหน่งตุลาการ พนักงาน อัยการ ผู้ว่าคดี หรือพนักงานสอบสวน ให้แปลข้อความ
หรือความหมายใด แปลข้อความ หรือความหมายนั้นให้ผิดไปในข้อสำคัญ ต้องระวางโทษจำคุก ไม่เกินสามปี หรือปรับ
ไม่เกินหกพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

⁴⁸ มาตรา 181 ถ้าการกระทำความผิดตามมาตรา 174 มาตรา 175 มาตรา 177 มาตรา 178 หรือมาตรา 180

(1) เป็นการกระทำในกรณีแห่งข้อหาว่า ผู้ใดกระทำความผิดที่มี ระวางโทษจำคุกตั้งแต่สามปีขึ้นไป ผู้กระทำความผิดต้องระวางโทษจำคุก
ตั้งแต่หกเดือน ถึงเจ็ดปี และปรับตั้งแต่หนึ่งพันบาทถึงหนึ่งหมื่นสี่พันบาท

(2) เป็นการกระทำในกรณีแห่งข้อหาว่า ผู้ใดกระทำความผิดที่มี ระวางโทษถึงประหารชีวิต หรือจำคุกตลอดชีวิต ผู้กระทำความผิดต้องระวาง
โทษจำคุก ตั้งแต่หนึ่งปีถึงสิบห้าปี และปรับตั้งแต่สองพันถึงสามหมื่นบาท”

⁴⁹ มาตรา 182 ผู้ใดกระทำความผิดตามมาตรา 177 หรือมาตรา 178 แล้วลู่แก่โทษ และกลับแจ้งความจริงต่อศาลหรือเจ้า
พนักงานก่อนจบคำเบิกความ หรือการแปล ผู้นั้นไม่ต้องรับโทษ

⁵⁰ มาตรา 183 ผู้ใดกระทำความผิดตามมาตรา 177 มาตรา 178 หรือมาตรา 180 แล้วลู่แก่โทษ และกลับแจ้งความจริงต่อศาล
หรือเจ้าพนักงาน ก่อนมีคำพิพากษา และก่อนตนถูกฟ้องในความผิดที่ได้กระทำ ศาลจะลงโทษ น้อยกว่าที่กฎหมายกำหนดไว้สำหรับ
ความผิดนั้นเพียงใดก็ได้

ดังนั้น การจะจัดหาลำโพงให้จะต้องมีหลักเกณฑ์โดยสรุป ดังนี้

- 1) ผู้เสียหาย ผู้ต้องหา จำเลยหรือพยาน
- 2) บุคคลนั้นไม่สามารถพูดหรือเข้าใจภาษาไทยได้
- 3) บุคคลนั้นไม่มีล่าม
- 4) พนักงานสอบสวน อัยการ ศาล มีหน้าที่ต้องจัดหาลำโพงให้

ในที่นี้ยังรวมถึงล่ามภาษามือด้วย⁵¹

แม้ประมวลวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 13 ที่แก้ไขใหม่จะมีหลักเกณฑ์ในการจัดหาลำโพงให้กับผู้ต้องหาและจำเลยชัดเจนกว่าเดิมในระดับหนึ่ง แต่บทบัญญัติดังกล่าวก็ไม่วางหลักเกณฑ์ในการจัดหาลำโพงในขั้นตอนใดบ้าง นอกจากประมวลกฎหมายวิธีพิจารณา ความอาญา มาตรา 13 แล้ว ก็ยังมีระเบียบของหน่วยงานหรือองค์กรต่างๆ ที่มีหน้าที่ในการจัดหาลำโพงดังนี้

1. ในชั้นสอบสวน หากผู้เสียหายหรือผู้ต้องหาไม่สามารถพูดภาษาไทยได้นอกจากการพิจารณาความอาญา มาตรา 13 แล้ว สำนักงานตำรวจแห่งชาติยังมีระเบียบกรมตำรวจว่าด้วยการสอบสวนลักษณะที่ 8 บทที่ 5 การถามปากคำ

“ข้อ 6. ในการสอบสวนปากคำ ที่จำเป็นต้องใช้ล่ามแปลพนักงานสอบสวนต้องบันทึกรายละเอียดของล่ามได้แก่ ชื่อตัว ชื่อรอง นามสกุล เลขที่บัตรประจำตัวหรือหนังสือเดินทาง สถานที่ออกบัตรหรือหนังสือเดินทาง วันออกบัตร วันออกหนังสือเดินทาง หมายเลขประจำตัวประชาชน อายุ เชื้อชาติ สัญชาติ บิดามารดา ที่อยู่ อาชีพ สถานที่ทำงาน หมายเลขโทรศัพท์ บุคคลที่สามารถติดต่อได้การศึกษา ความรู้ความเข้าใจในภาษาที่จะเป็นล่ามแปล

ก่อนที่จะทำการสอบสวนปากคำที่มีล่ามแปลทุกครั้ง พนักงานสอบสวนต้องจัดให้ล่ามสาบานตัวตามลัทธิศาสนาหรือปฏิญาณตัวว่าจะทำหน้าที่โดยสุจริตใจ จะแปลให้ถูกต้อง และจะไม่เพิ่มเติม หรือตัดทอนสิ่งที่แปล เมื่อแปลเสร็จแล้วให้ล่ามลงลายมือชื่อในบันทึกคำให้การ”

และลักษณะที่ 5 การสอบสวน บทที่ 8 การขอสืบพยานไว้ก่อนฟ้องคดี

“ข้อ 3.4.5 การสอบสวนปากคำเบื้องต้น การสืบสวนสอบสวน และการสืบพยานในศาล ให้พนักงานสอบสวนประสานแจ้งกรมประชาสัมพันธ์ หรือองค์กรพัฒนาเอกชน หรือสถานทูต ให้จัดหาหรือประสานให้มีเจ้าหน้าที่ที่มีประสบการณ์ด้านสตรีและเด็ก ซึ่งได้แก่ นักสังคม

⁵¹ประมวลวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 13 วรรค 3 “ในกรณีที่ผู้เสียหาย ผู้ต้องหา จำเลย หรือพยานไม่สามารถพูดหรือได้ยินหรือสื่อความหมายได้ และไม่มีล่ามภาษามือให้พนักงานสอบสวน พนักงานอัยการหรือศาล จัดหาลำโพงภาษามือให้หรือจัดให้ถาม ตอบ หรือสื่อความหมายโดยวิธีอื่นที่เห็นสมควร”

สงเคราะห์ นักจิตวิทยา จิตแพทย์และล่ามแล้วแต่กรณี เข้าร่วมฟังการสอบปากคำเบื้องต้นการ
สอบสวน และการสืบพยานในศาลด้วย”⁵²

และได้มีแนวปฏิบัติเกี่ยวกับคนต่างด้าวตามบันทึกสั่งการตำรวจที่ 0029841/0094 ลงวันที่
31 ตุลาคม 2551 เรื่องแนวทางการปฏิบัติเกี่ยวกับคนต่างด้าวที่เดินทางเข้ามาในราชอาณาจักรเป็น
ผู้เสียหายหรือผู้ต้องหา⁵³ แต่ไม่ได้กล่าวถึงการจัดหาล่ามไว้โดยเฉพาะ ในระเบียบนี้เพียงแต่ระบุแนว
ปฏิบัติให้เจ้าหน้าที่ตำรวจดำเนินการ เช่น หากพบว่าคนต่างด้าวมีพฤติการณ์และการกระทำที่มี
ลักษณะต้องห้ามอย่างใดอย่างหนึ่งตามพระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ.2522 ให้รีบแจ้งไปยัง
สำนักงานตรวจคนเข้าเมืองเพื่อพิจารณาว่าบุคคลต่างด้าวผู้นั้นมีพฤติการณ์ต้องห้ามเข้ามาใน
ราชอาณาจักรหรือไม่

2. ชั้นอัยการ ไม่พบว่า สำนักงานอัยการสูงสุดมีระเบียบในการจัดหาล่ามให้กับผู้เสียหาย
และผู้ต้องหาแต่อย่างใด

3. ชั้นศาล สำนักงานศาลยุติธรรมได้ตระหนักถึงความสำคัญของการทำหน้าที่ล่ามจึงจัดทำ
ประมวลจริยธรรมล่ามในศาลยุติธรรม ทั้งหมด 5 ข้อ เพื่อให้การทำหน้าที่ “ล่าม” เป็นไปในแนวทาง
เดียวกัน อย่างถูกต้องเที่ยงตรง เป็นธรรมและสามารถตรวจสอบได้ ประมวลจริยธรรมล่ามในศาล
ยุติธรรมได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการตุลาการศาลยุติธรรม (ก.ต.) เมื่อวันที่ 18 เมษายน
2554 โดยมีสาระสำคัญคือ หน้าที่ของล่ามในศาลยุติธรรมจะต้องแปลภาษาไทยท้องถิ่น ภาษาถิ่น
ภาษาต่างประเทศ ภาษามือหรือสื่อความหมายโดยวิธีอื่น โดยต้องปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์
สุจริต เป็นกลาง ปราศจากอคติ ประพฤติตนตามกฎหมายและทำนองคลองธรรมอยู่ในกรอบ
ศีลธรรมและจริยธรรม มีความรู้และความเข้าใจในภาษาที่แปลอย่างถ่องแท้และความพร้อมที่จะ
เสียสละเพื่อส่วนรวม⁵⁴

⁵² ระเบียบกรมตำรวจว่าด้วยการสอบสวนเกี่ยวกับคดี ลงวันที่ 6 มิถุนายน 2537

⁵³ บันทึกสั่งการตำรวจที่ 0029841/0094 ลงวันที่ 31 ตุลาคม 2551 เรื่องแนวทางการปฏิบัติเกี่ยวกับคนต่างด้าวที่เดินทาง
เข้ามาในราชอาณาจักรเป็นผู้เสียหายหรือผู้ต้องหา, ไฟล์ข้อมูล <http://nationpublogspot.com/2015/11/blog-post.html>,
วันที่ 12 พฤศจิกายน 2558

⁵⁴ ประมวลจริยธรรมล่ามในศาลยุติธรรม มติที่ประชุมคณะกรรมการตุลาการศาลยุติธรรม (ก.ต.) ครั้งที่ 7/2554
วันที่ 18 เมษายน 2554

ข้อ 1 หน้าที่ที่สำคัญของล่ามในศาลยุติธรรมคือ แปลภาษาไทยท้องถิ่น ภาษาถิ่น ภาษาต่างประเทศ ภาษามือ หรือสื่อ
ความหมายโดยวิธีอื่น โดยจะต้องปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์ สุจริต เป็นกลาง ปราศจากอคติ ประพฤติตนตามกฎหมายและ
ทำนองคลองธรรม อยู่ในกรอบศีลธรรมและจริยธรรม มีความรู้และความเข้าใจในภาษาที่แปลอย่างถ่องแท้และความพร้อมที่จะ
เสียสละเพื่อส่วนรวมเป็นสำคัญ ทั้งจะต้องแสดงให้เห็นที่เป็นที่ประจักษ์แก่สาธารณชนด้วย ว่าตนปฏิบัติเช่นนี้อย่างเคร่งครัดครบถ้วน

ข้อ 2 ในขณะปฏิบัติหน้าที่ ล่ามต้องปฏิบัติหน้าที่-ให้อยู่ในขอบเขตของการแปล และไม่ให้นำคำแนะนำ หรือแสดงความ
คิดเห็นแก่บุคคลที่ตนปฏิบัติหน้าที่เป็นล่าม ทั้งต้องไม่กระทำการใดๆ ที่อาจถือได้ว่าเป็นการทำหน้าที่อื่นนอกจากการแปล

นอกจากประมวลจริยธรรมของล่ำแล้ว ศาลยังจัดให้มีระเบียบกระทรวงยุติธรรมว่าด้วยการจ่ายค่าป่วยการล่ำขึ้น⁵⁵ เป็นการกำหนดหลักเกณฑ์เกี่ยวกับคุณสมบัติของล่ำเพิ่มเติม เพื่อรองรับการทำงานของศาลด้วย

ข้อ 3 ล่ำต้องปฏิบัติหน้าที่ด้วยความเรียบร้อยและเคารพนับถือศาล ทั้งควรทราบและปฏิบัติตามกระบวนการพิจารณาคดีในศาล ระเบียบ กฎเกณฑ์ ตลอดจนขั้นตอนในการแปล

ข้อ 4 กรณีที่ศาลมีคำสั่ง ล่ำต้องแสดงหนังสือรับรองการฝึกอบรมหรือประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการแปลอย่างถูกต้องและครบถ้วน

ข้อ 5 ล่ำต้องรักษาข้อมูลเกี่ยวกับคดีที่ตนปฏิบัติหน้าที่ไว้เป็นความลับ

⁵⁵ระเบียบสำนักงานศาลยุติธรรม ว่าด้วยการจ่ายค่าป่วยการ ค่าพาหนะเดินทาง และค่าเช่า ที่พักแก่ล่ำที่ศาลจัดหาให้ พ.ศ. 2555

“อาศัยอำนาจตามความในมาตรา 13 วรคก. แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 28) พ.ศ. 2551 สำนักงานศาลยุติธรรมโดยความเห็นชอบของกระทรวงการคลังออกระเบียบไว้ ดังต่อไปนี้

ข้อ 3 ในระเบียบนี้

“ล่ำ” หมายความว่า บุคคลที่ศาลให้ทำหน้าที่แปลภาษาไทยท้องถิ่น ภาษาถิ่น ภาษาต่างประเทศ ภาษามือ หรือสื่อความหมายโดยวิธีอื่น ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 13

“ค่าป่วยการ” หมายความว่า เงินที่ศาลสั่งจ่ายเป็นค่าตอบแทนการปฏิบัติหน้าที่ของล่ำโดยไม่คำนึงถึงจำนวนคดี

ข้อ 4 การขอเบิกค่าป่วยการ ค่าพาหนะเดินทาง และค่าเช่าที่พักของล่ำ ให้ใช้แบบคำขอรับเงินค่าป่วยการล่ำ ค่าพาหนะ และค่าเช่าที่พัก ตามที่สำนักงานศาลยุติธรรมกำหนด

กรณีล่ำปฏิบัติหน้าที่ในต่างประเทศให้ใช้สำเนาแบบคำขอรับเงินที่จัดส่งทางโทรสารหรือจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ หรือวิธีการอื่นในทำนองเดียวกัน แทนต้นฉบับ ก็ได้ ทั้งนี้ ค่าธรรมเนียมและค่าใช้จ่ายในการส่งเงินให้เบิกจ่ายจากเงินงบประมาณของศาลยุติธรรม และสำนักงานศาลยุติธรรม

ข้อ 5 วิธีปฏิบัติใดซึ่งระเบียบนี้ไม่ได้กำหนดไว้ให้นาระเบียบคณะกรรมการบริหารศาลยุติธรรมว่าด้วยกรณีนี้นามาใช้บังคับโดยอนุโลม

ข้อ 6 ในกรณีที่มีปัญหาเกี่ยวกับการตีความ หรือการบังคับใช้ระเบียบนี้ ที่ไม่เกี่ยวกับการพิจารณาให้เลขาธิการสำนักงานศาลยุติธรรมเป็นผู้วินิจฉัย

ข้อ 8 เมื่อศาลที่พิจารณาคดีสั่งจ่ายค่าป่วยการแก่ล่ำ ภายหลังเสร็จสิ้นการปฏิบัติหน้าที่ในแต่ละครั้ง ตามระเบียบนี้ ให้ผู้อำนวยการสำนักงานประจำศาลหรือผู้อำนวยการสำนักอำนวยการประจำศาลนั้น แล้วแต่กรณี เป็นผู้เบิกจ่ายค่าป่วยการแก่ล่ำโดยเร็ว

ข้อ 9 ค่าป่วยการที่จ่ายให้แก่ล่ำในการพิจารณา ให้คิดเป็นรายชั่วโมง นับแต่เริ่มปฏิบัติหน้าที่จนเสร็จสิ้น การปฏิบัติหน้าที่ เศษของชั่วโมงให้เป็นดุลพินิจของศาลที่จะพิจารณาเห็นสมควร

ค่าป่วยการที่จ่ายให้แก่ล่ำให้คิดคนละไม่ต่ำกว่าชั่วโมงละ ห้าร้อยบาท แต่ไม่เกินชั่วโมงละแปดร้อยบาท ทั้งนี้ สำหรับการปฏิบัติหน้าที่ในครั้งหนึ่งจะต้องมีค่าป่วยการจำนวนไม่น้อยกว่าห้าร้อยบาท แต่ไม่เกินคนละ สองพันสี่ร้อยบาทต่อวัน

ข้อ 10 ในการกำหนดอัตราค่าป่วยการตามข้อ 9 ให้คำนึงถึงความยากง่ายในการแปลหรือสื่อความหมาย คุณวุฒิและความเชี่ยวชาญของล่ำ ตลอดจนพฤติการณ์อื่นใดที่ศาลเห็นสมควรนำมาประกอบการพิจารณาด้วย

ข้อ 11 ในนัดที่ไม่มีการพิจารณา แต่ล่ำได้เดินทางมาศาลตามนัดแล้ว ศาลอาจกำหนดค่าป่วยการให้แก่ล่ำโดยให้คิดค่าป่วยการคนละห้าร้อยบาทต่อครั้ง

ข้อ 12 ล่ำมีสิทธิได้รับค่าป่วยการตามหมวดนี้ ไม่รวมถึงผู้ที่ดำรงตำแหน่งพนักงานแปล และได้รับค่าตอบแทนเป็นรายเดือนจากเงินงบประมาณของศาลยุติธรรมและสำนักงานศาลยุติธรรม

ดังนั้น หากมีการบังคับใช้และปฏิบัติตามประมวลจริยธรรมอย่างเคร่งครัดย่อมเป็นหลักประกันความยุติธรรมให้กับประชาชนอีกทางหนึ่ง เพื่อสร้างความเชื่อมั่นให้กับประชาชนว่าทุกคนสามารถเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้โดยไม่มีการแบ่งแยกแม้จะมีความแตกต่างเชื้อชาติต่างภาษาเป็นมาตรฐานเพื่อนำไปสู่ความยุติธรรมที่ก้าวไกล โปร่งใส และเป็นธรรม ลดช่องว่างของการเหลื่อมล้ำ โดยเฉพาะในพื้นที่จังหวัดแม่ฮ่องสอนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ เมื่อจะต้องดำเนินการในศาล ความจำเป็นในการใช้ล่ามจึงเป็นเรื่องที่ต้องได้รับการดูแลและอำนวยความสะดวกเพื่อลดทอนปัญหาการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม

ค. แนวทางการตีความของศาลไทยในการบังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับล่าม

การจัดล่ามให้กับบุคคลที่ไม่สามารถพูดหรือเข้าใจภาษาไทยได้ในประเทศไทยมีเพียงประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 13 เพียงมาตราเดียวที่มีบทบัญญัติในเรื่องล่าม โดยบัญญัติไว้กว้างๆ ว่า “การสอบสวน ได้ส่วนมูลฟ้อง หรือพิจารณาให้ใช้ภาษาไทย แต่ถ้ามีความจำเป็นต้องแปลภาษาไทยท้องถิ่นหรือภาษาถิ่นหรือภาษาต่างประเทศเป็นภาษาไทยหรือต้องแปลภาษาไทยเป็นภาษาไทยท้องถิ่น หรือภาษาถิ่นหรือภาษาต่างประเทศให้ใช้ล่ามแปลในกรณีที่ผู้เสียหาย ผู้ต้องหา จำเลยหรือพยานไม่สามารถพูดหรือเข้าใจภาษาไทย หรือสามารถพูดหรือเข้าใจเฉพาะภาษาไทยท้องถิ่นหรือภาษาถิ่น และไม่มีล่ามให้พนักงานสอบสวนพนักงานอัยการหรือศาลจัดล่ามให้โดยมิชักช้า” การบังคับใช้กฎหมาย เรื่องการจัดล่ามหากบุคคลที่ไม่สามารถพูดภาษาไทยได้ตกเป็นผู้ต้องหาหรือผู้เสียหายในกระบวนการยุติธรรม ต้องอ้างอิงจากมาตรานี้เป็นหลัก โดยผู้วิจัยขอนำเสนอแนวคำพิพากษาศาลฎีกาที่ได้ตีความในเรื่องสิทธิในการมีล่ามนี้ตามกรอบระยะเวลา เพื่อแสดงให้เห็นพัฒนาการสิทธิในการมีล่ามในกระบวนการยุติธรรมของไทย

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved

ข้อ 13 เมื่อศาลที่พิจารณาคดีสั่งจ่ายค่าพาหนะเดินทาง และค่าเช่าที่พักแก่ล่ามภายหลังเสร็จสิ้นการปฏิบัติหน้าที่ในแต่ละครั้งตามระเบียบนี้ ให้ผู้อำนวยการสำนักงานประจำศาลหรือผู้อำนวยการสำนักอำนวยการประจำศาลนั้น แล้วแต่กรณี เป็นผู้เบิกจ่ายค่าพาหนะเดินทาง และค่าเช่าที่พักแก่ล่ามโดยเร็ว

ข้อ 14 ล่ามมีสิทธิได้รับค่าพาหนะเดินทาง ดังนี้

(1) ล่ามที่เป็นข้าราชการ พนักงานราชการหรือลูกจ้างของทางราชการ ให้ใช้สิทธิเบิกค่าพาหนะตามกฎหมายว่าด้วยค่าใช้จ่ายในการเดินทางไปราชการ โดยอนุโลม

(2) ล่ามที่ไม่ใช่บุคคลตาม (1) ให้ใช้สิทธิเบิกจ่ายได้ตามกฎหมายว่าด้วยค่าใช้จ่ายในการเดินทางไปราชการ โดยอนุโลม โดยเทียบตำแหน่งเท่ากับข้าราชการ ศาลยุติธรรมประเภทวิชาการระดับปฏิบัติการ

เริ่มจากแนววินิจฉัยของศาลที่เห็นว่า สิทธิในการมีล่ามเป็นดุลยพินิจของศาลตาม คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 52/2529⁵⁶, คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 5476/2537⁵⁷ และคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1187/2539⁵⁸ ที่วินิจฉัยไปในทำนองเดียวกัน โดยเห็นว่าการจัดหาล่ามให้เป็นดุลยพินิจของศาล ที่จะจัดหาล่ามให้หรือไม่ก็ได้และมีได้บังคับว่าในการพิจารณาคดีของศาลจะต้องมีล่ามแปล

กลุ่มที่สอง มีแนวคำวินิจฉัยของศาลที่เห็นว่าแม้ไม่มีล่ามแปลภาษาก็ไม่ทำให้เป็น กระบวนการที่มีขอบคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1760/2532⁵⁹ และคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 403/2537⁶⁰

กลุ่มที่สาม มีแนวคำวินิจฉัยของศาลที่เห็นว่าล่ามมีความสำคัญต่อกระบวนการพิจารณา โดยหากศาลไม่จัดหาล่ามให้จะถือเป็นกระบวนการพิจารณาที่มีขอบ ซึ่งตามแนวคำวินิจฉัยนี้ ผู้วิจัยเห็นด้วย ได้แก่ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1736/2527⁶¹ ที่ล่ามมิได้สาบานตนเป็นการขัดต่อประมวล กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 13 เป็นกรณีที่ศาลจัดหาล่ามให้เพียงแต่ล่ามไม่ได้ลงลายมือ ชื่อแปลและสาบานตน จึงย้อนสำนวนไปให้ศาลชั้นต้นพิจารณาคดีใหม่ ส่วนคำพิพากษาศาล

⁵⁶ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 52/2529 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 13 มิได้บังคับว่าในการพิจารณาของศาลทุกครั้ง จะต้องแปลภาษาไทยเป็นภาษาต่างประเทศในกรณีที่จำเลยเป็นชาวต่างประเทศการจะให้ล่ามแปลหรือไม่เป็นดุลยพินิจของศาล แม้ในวันสอบ คำให้การจำเลยศาลชั้นต้นจะมีได้จัดล่ามแปลคำฟ้องเป็นภาษาอังกฤษให้แก่จำเลยซึ่งเป็นชาวออสเตรเลียฟังแต่จำเลยยังมิได้ให้การในวันนั้นโดย ได้แต่งตั้งทนายความและยื่นคำให้การต่อศาลในอีกหนึ่งเดือนต่อมาโดยมีลายมือชื่อของล่ามลงไว้ด้วยแสดงว่าจำเลยเข้าใจคำฟ้องที่ศาลได้อ่านให้ ฟังในวันสอบคำให้การจำเลยแล้วทั้งต่อมาก็ปรากฏว่ามีล่ามแปลทุกครั้งที่มีการพิจารณาคดี จึงไม่เป็นเหตุให้เพิกถอนและพิจารณาพิพากษาใหม่.

⁵⁷ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 5476/2537 การที่ล่ามแปลคำให้การขึ้นสอบสวนของจำเลยโดยมิได้สาบานหรือปฏิญาณตนตามประมวล กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 13 วรรคสองนั้น มีผลทำให้คำให้การขึ้นสอบสวนของจำเลยไม่อาจใช้เป็นพยานหลักฐานชั้นจำเลยในชั้น พิจารณาได้เท่านั้น ไม่ทำให้การสอบสวนคดีนี้เป็นกระบวนการไม่ชอบ โจทก์จึงมีอำนาจฟ้อง

⁵⁸ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1187/2539 จำเลยฎีกาว่าจำเลยเป็นคนไทยแต่ไม่รู้ภาษาไทยเพียงพอและขณะศาลชั้นต้นสอบคำให้การจำเลย ไม่มีล่ามช่วยแปลนั้นศาลชั้นต้นได้ไต่สวนปัญหานี้ตามคำสั่งของศาลฎีกาแล้วปรากฏว่าจำเลยสามารถพูดและเข้าใจภาษาไทยสามารถตอบคำถาม ทนายจำเลยโจทก์และศาลเป็นภาษาไทยโดยมิต้องล่ามแปลดังนั้นเมื่อจำเลยให้การรับสารภาพโดยเข้าใจสภาพแห่งข้อหาและคำฟ้องแล้ว กระบวนพิจารณาที่ศาลชั้นต้นสอบคำให้การจำเลยบันทึกคำให้การรับสารภาพของจำเลยไว้จึงเป็นกระบวนการพิจารณาที่ชอบ ไม่ชอบเหตุที่จะให้ คำเนินกระบวนการพิจารณาใหม่ จำเลยอ้างว่าเป็นคนมีสัญชาติไทยจำเลยก็อาจขอพิสูจน์สัญชาติได้ตามพระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ.2522 มาตรา

57

⁵⁹ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1760/2532 แม้คำร้องทุกข์และคำให้การขึ้นสอบสวนของผู้เสียหายคนหนึ่งจะมีผู้เสียหายอีกคนหนึ่งเป็นล่าม แปล ก็เป็นคำร้องทุกข์และคำให้การที่ชอบด้วยกฎหมาย เพราะไม่มีกฎหมายบัญญัติห้ามมิให้พนักงานสอบสวนใช้ผู้เสียหายเป็นล่าม

⁶⁰ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 403/2537 ล่ามแปลคำให้การของจำเลยในชั้นสอบสวนโดยมิได้สาบานตนเป็นการฝ่าฝืนบทบัญญัติแห่งประมวล กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 13 วรรคสอง มีผลทำให้คำให้การของจำเลยในชั้นสอบสวนมารับฟังเป็นพยานหลักฐานใช้ชั้น จำเลยในชั้นพิจารณาได้เท่านั้น ไม่ทำให้การสอบสวนเสียไป

⁶¹ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1736/2527 ตามแบบพิมพ์คำให้การของ จ.พยานโจทก์ว่า พยานได้สาบานตัวแล้ว จำเลยมิได้โต้แย้งคัดค้านใน ขณะที่พยานเบิกความว่า พยานไม่ได้สาบานตัวเพียงยกขึ้นอ้างในชั้นฎีกา กรณี จึงต้องฟังว่าพยานได้สาบานตัวก่อนเข้าเบิกความแล้ว ศาลชั้นต้น มิได้บันทึกไว้ในคำให้การพยานว่า ล่ามได้สาบานตนแล้วทั้งล่ามก็มิได้ลงลายมือชื่อในคำแปลนั้น อันเป็นการขัดต่อประมวลกฎหมายวิธีพิจารณา ความอาญา มาตรา 13 เมื่อพยานดังกล่าวเป็นพยานสำคัญที่สุดในคดีเพียงปากเดียว ศาลฎีกาจึงย้อนสำนวนให้ศาลชั้นต้นพิจารณาและพิพากษา ใหม่ให้ถูกต้องตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 208 ประกอบด้วยมาตรา 225

ที่ 7567/2544⁶² และคำพิพากษาฎีกาที่ 757/2545⁶³ เป็นกรณีที่มีการจัดหาลำไยให้เช่นกัน แต่ลำไยที่ศาลจัดหาให้เป็นเพียงเพื่อนของผู้เสียหายที่อยู่ในที่เกิดเหตุและทางราชการก็มีได้รับรองการเป็นลำไย แสดงให้เห็นว่าการวินิจฉัยของศาลมิได้กำหนดในเรื่องคุณสมบัติและมาตรฐานของลำไย

จากการศึกษาแนวคำพิพากษาฎีกาในประเทศไทยเกี่ยวกับสิทธิในการมีลำไยนี้ จะเห็นว่าการจัดหาลำไยให้บุคคลที่ไม่สามารถพูดภาษาไทยได้ยังคงเป็นเรื่องดุลยพินิจของศาลแต่ละท่าน ซึ่งตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 13 นั้นควรเป็นกฎหมายที่มีลักษณะบังคับแต่กลับเป็นการเปิดโอกาสให้ศาลใช้ดุลยพินิจได้ การตีความเช่นนี้ทำให้สิทธิของบุคคลที่ไม่สามารถพูดหรือเข้าใจภาษาไทยได้หากเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมนั้นอาจไม่ได้รับการคุ้มครองอย่างเต็มที่ และในหลายๆ คดีการตีความของศาลในเรื่องการจัดให้มีลำไยเช่นนี้อาจมีผลกระทบต่อคู่ความและผลต่อคำพิพากษาได้ ซึ่งการใช้ดุลยพินิจของศาลควรพิจารณาหลักเกณฑ์พื้นฐานของบุคคล อาทิ การนำหลักกฎหมายทั่วไปมาพิจารณาประกอบกับการใช้ดุลยพินิจ ดังที่ได้กล่าวไปแล้วว่า หลักกฎหมายทั่วไปแม้จะมีได้มีการบัญญัติไว้โดยเฉพาะเจาะจงแต่ศาลก็สามารถนำมาพิจารณาได้เลยโดยนำหลักกฎหมายทั่วไปมาอุดช่องว่างของกฎหมายลายลักษณ์อักษร ในกรณีนี้แม้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 13 จะมีได้กำหนดหลักเกณฑ์ในการจัดหาลำไยไว้ว่าควรใช้ ในขั้นตอนใดบ้าง เพราะบทบัญญัติตามมาตรา 13 วรรค 1 ใช้คำว่า ถ้ามีความจำเป็นแต่การตีความเรื่องจะต้องคำนึงถึงหลักการพื้นฐานประกอบเพื่อคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของบุคคล เช่นต้องมีการจัดหาลำไยให้กับบุคคลที่ไม่สามารถพูดภาษาไทยได้ ตั้งแต่ชั้น สอบสวนจนกระทั่งมีคำพิพากษา หากการตีความให้การจัดหาลำไยเป็นดุลยพินิจของศาลแล้ว ทำให้แม้ไม่มีการจัดหาลำไยให้ก็ไม่ถือว่าผิดและไม่เป็นกระบวนการพิจารณาที่ไม่ชอบแต่อย่างใด ดังนั้นการพิจารณาถึงสิทธิของบุคคลที่ไม่สามารถพูดหรือเข้าใจภาษาไทยได้ ศาลจะต้องมีการจัดหาลำไยให้เพราะบุคคล

⁶² คำพิพากษาฎีกาที่ 7567/2544 การที่ศาลชั้นต้นจะต้องปฏิบัติตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 13 วรรคสองหรือไม่ เป็นปัญหาข้อกฎหมายที่เกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยจำเป็นอันในชั้นฎีกาได้ตามมาตรา 195 วรรคสองประกอบด้วยมาตรา 225 การที่ ร. ซึ่งเป็นทนายจำเลยทำหน้าที่เป็นลำไยให้จำเลยซึ่งไม่สามารถพูดหรือเข้าใจภาษาไทยได้ ไม่ได้สาบานตน หรือปฎิญาณตนว่าจะแปลถ้อยคำของจำเลยให้ถูกต้องและทำหน้าที่โดยสุจริตใจ ไม่เพิ่มเติมหรือตัดทอนสิ่งที่แปล และ ร. มิได้ลงลายมือชื่อในคำแปลนั้นเลย การดำเนินกระบวนการพิจารณาของศาลชั้นต้นจึงเป็นการฝ่าฝืนต่อประมวลกฎหมาย วิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 13 วรรคสอง

⁶³ คำพิพากษาฎีกาที่ 757/2545 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 237 ทวิ เป็นบทบัญญัติในหมวด 2 พยานบุคคล จึงไม่อยู่ภายใต้บังคับมาตรา 172 วรรคสอง เพราะมิใช่การพิจารณาหลังฟ้องคดีต่อศาล ซึ่งศาลชั้นต้นจะต้องอ่านและอธิบายฟ้องให้จำเลยฟังและถามว่าได้กระทำผิดจริงหรือไม่ จะให้การต่อสู้คดีอย่างไรบ้าง แม้ ศ. จะเป็นเพียงเพื่อนผู้เสียหายซึ่งอยู่ในที่เกิดเหตุและทางราชการมิได้รับรองการเป็นลำไยก็ตาม เมื่อไม่มีบทบัญญัติในกฎหมายใดห้ามมิให้เป็นลำไยไว้ การเบิกความของผู้เสียหายซึ่งเป็นชาวต่างประเทศและไม่เข้าใจภาษาไทยโดยมิ ศ. เป็นลำไยจึงชอบด้วย ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 46 วรรคสี่ และประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 15

เหล่านั้นอาจเสียเปรียบเนื่องจากการไม่เข้าใจภาษาหรือกฎหมายอย่างถ่องแท้ อันจะทำให้บุคคลที่ไม่สามารถพูดหรือเข้าใจภาษาไทยได้ไม่สามารถต่อสู้คดีได้อย่างเต็มที่

จากบทบัญญัติและข้อกฎหมายฉบับต่างๆ ที่ผู้วิจัยนำเสนอมา จะเห็นได้ว่ามีกฎหมายมากมายทั้งในระหว่างประเทศ กฎหมายของต่างประเทศและกฎหมายภายในของประเทศไทย มีบทบัญญัติกฎหมายที่มุ่งคุ้มครองสิทธิของบุคคลที่ไม่สามารถพูดภาษาไทยได้ และในการดำเนินการกระบวนการยุติธรรมบุคคลเหล่านั้นอาจถูกกระทบกระเทือนสิทธิ เสรีภาพต่างๆ จึงควรมีหลักประกันขั้นพื้นฐานในการต่อสู้คดี นานาประเทศได้ตระหนักถึงความสำคัญในเรื่องสิทธิในการมีล่าม จนมีการบัญญัติเป็นข้อตกลงระหว่างประเทศ เช่น ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองและประเทศต่างๆ ที่เป็นสมาชิกก็มีพันธกรณีที่ต้องปฏิบัติตาม เช่นเดียวกับประเทศไทยที่ต้องกำหนดให้กฎหมายภายในประเทศสอดคล้องเป็นไปตามข้อตกลงนี้ แต่น่าเสียดายที่การตีความหรือการบังคับใช้กฎหมายนั้นมิได้มีความชัดเจน ดูได้จากแนวการตีความของศาลทำให้ในบางกรณีบุคคลที่ไม่สามารถพูดภาษาไทยได้เมื่อถูกดำเนินคดีแล้ว ไม่มีการจัดหาล่ามทำให้โอกาสในการต่อสู้คดีหรือแก้ต่างคดีไม่ดีเท่าที่ควร

สิ่งที่น่าสนใจประการหนึ่ง คือ กฎหมายได้ให้สิทธิแก่บุคคลทุกคนให้ได้รับการปฏิบัติอย่างเท่าเทียม เช่น สิทธิในการมีล่าม แต่การบังคับใช้กฎหมายโดยหน่วยงานของรัฐโดยเฉพาะหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมนั้นปฏิบัติต่อบุคคลที่มีข้อจำกัดทางภาษาอย่างไร ผู้วิจัยจึงได้เข้าไปสัมภาษณ์ถึงแนวทางการปฏิบัติงานของหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมรวมถึงมุมมองความคิดเห็นในเรื่องการจัดหาล่าม ซึ่งในปัจจุบันยังไม่มีการศึกษากระบวนการจัดหาล่ามในกระบวนการยุติธรรมอย่างจริงจัง ในบทต่อไปจะนำเสนอผลการศึกษาเกี่ยวกับการจัดหาล่ามในกระบวนการยุติธรรมในพื้นที่ศึกษาจังหวัดแม่ฮ่องสอน ดังจะกล่าวในบทต่อไป

Copyright © by Chiang Mai University
All rights reserved